

Hilversumse trendstudie 2022-2026

Een lokale vertaling van de landelijke
studie van Platform31 naar stedelijke
trends en opgaven voor 2022 en verder

Opgesteld door Platform31 en de ambtelijke organisatie van
de gemeente Hilversum ten behoeve van de bestuursperiode 2022-2026

__PLATFORM31__

Beste politieke partijen van Hilversum,

Als de periode 2018-2022 een goed referentiepunt is, zal de gemeenteraad van Hilversum tussen 2022 en 2026 ongeveer 50 keer bijeenkomen. 50 momenten om besluiten te nemen over de toekomst van Hilversum. Aan die avonden van besluitvorming gaan honderden commissievergaderingen, fractie-overleggen en gesprekken met inwoners en organisaties vooraf. Kortom, een druk programma voor de gemeenteraad na de verkiezingen op 16 maart 2022, maar met volop gelegenheid om Hilversum klaar te stomen voor de ontwikkelingen die op de stad afkomen.

Gelukkig hoeft een nieuwe gemeenteraad niet bij nul te beginnen. Er kan worden voortgebouwd op een fundament van eerdere besluiten die door de vorige raad zijn genomen. Tegelijkertijd kunnen er ook nieuwe wegen worden ingeslagen. Om verkozen raadsleden op weg te helpen in alles wat er speelt, bieden de griffie en de ambtelijke organisatie direct na de gemeenteraadsverkiezingen een inwerkprogramma aan. Deze start op 21 maart 2022.

Boven op het aanbod van een inwerkprogramma ná de verkiezingen, bieden wij als directie van de ambtelijke organisatie ook deze Hilversumse trendstudie 2022-2026 vóór de verkiezingen aan. Alle politieke partijen die aan de verkiezingen meedoen, krijgen dit openbare stuk vanuit de griffie toegestuurd.

De Hilversumse trendstudie is afgeleid van de landelijke trendstudie van Platform31 met de titel *Herstel en perspectief in tijden van transitie* (zie bijlage 1). Deze vierjaarlijkse studie beschrijft de belangrijkste trends en ontwikkelingen waarmee de grootste 90 gemeenten (waaronder Hilversum) te maken zullen krijgen. Platform31 heeft in Hilversum samengewerkt met adviseurs uit de ambtelijke organisatie om deze landelijke trends en ontwikkelingen te vertalen naar de Hilversumse situatie. De Hilversumse trendstudie 2022-2026 is hiervan het resultaat.

De Hilversumse trendstudie heeft het doel om waarde vrij en op feiten gebaseerd vooruit te kijken naar trends en ontwikkelingen die de komende vier jaar waarschijnlijk op Hilversum afkomen. Het betreft trends en ontwikkelingen die ook in veel andere gemeenten spelen, bijvoorbeeld de gemiddeld steeds ouder wordende bevolking (vergrijzing), de krimpende beroepsbevolking, de energietransitie en de aanpassingen aan het veranderende klimaat, de kosten en complexiteit van gemeentelijke zorgtaken en de grote druk op de woningmarkt. Bij het nemen van besluiten over de toekomst van de stad is het relevant voor de nieuwe raad om een beeld te hebben hoe deze landelijke trends en ontwikkelingen in Hilversum aan de orde zijn.

Door een lokale vertaling van de trendstudie van Platform31 te maken zijn we ons ervan bewust dat we veel thema's op hoofdlijnen raken en tegelijkertijd geen allesomvattend beeld geven.

De vraag hoe er met de Hilversumse trends moet worden omgegaan en welke keuzes daar eventueel uit voortvloeien, vallen vanzelfsprekend buiten de trendstudie. Keuzes komen immers voort uit politieke afwegingen en deze zijn voorbehouden aan de gemeenteraad van Hilversum.

Wat speelt er in de samenleving in aanloop naar de bestuursperiode 2022-2026?

Elke bestuursperiode begint in een samenleving waar van alles speelt. Anno 2022 is dat niet anders. We willen deze 'context in de samenleving' duiden aan de hand van drie ontwikkelingen. Dit zijn ontwikkelingen die naar verwachting in de komende vier jaar een grote rol spelen in de Hilversumse samenleving. Ook zijn deze drie ontwikkelingen als rode lijnen zichtbaar in de hoofdstukken van de Hilversumse trendstudie.

1. Grotere ervaren verschillen, maatschappelijke onrust neemt toe

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) doet langjarig onderzoek naar verschillen tussen groepen mensen in ons land. Uit de [nieuwste editie van het onderzoek](#) komt naar voren dat de ongelijkheden tussen de verschillende groepen Nederlanders in de periode 2014-2020 niet ingrijpend zijn afgenomen.

Er bestaan grote contrasten tussen groepen die veel en die weinig hulpbronnen (werk, inkomen, opleiding, sociale netwerken, fysieke en mentale gezondheid en taal- en communicatievaardigheden) hebben om mee te kunnen doen.

Een nieuw inzicht uit het SCP rapport is dat mensen die minder zelfredzaam zijn dat verschil meer zijn gaan ervaren. De coronacrisis versterkt dat. Mensen die al minder geld, minder baan zekerheid, minder sociale contacten en een mindere gezondheid hadden, zijn harder door de coronacrisis geraakt. De impactanalyse van de coronacrisis in de Hilversumse Corona Herstelagenda (door de raad vastgesteld in oktober 2021) laat zien dat dit ook voor Hilversum geldt. Bovendien wordt door het SCP verwacht dat hoe langer de coronacrisis duurt, hoe moeilijker het herstel voor de kwetsbaarste groep zal zijn.

Deze verschillen tussen groepen mensen is niet alleen van het papier af te lezen. Het is ook zichtbaar in onze stad. In de afgelopen anderhalf jaar waren het Mediapark en het centrum van Hilversum meermaals het podium voor landelijke demonstraties – tegen het coronabeleid en het stikstofbeleid, maar ook tegen de regering en de media in het algemeen. Net als bij demonstraties elders in Nederland verliepen ze ook in Hilversum soms grimmig en was politie-ingrijpen nodig. Dit beeld van maatschappelijke onrust sluit aan bij de bevindingen uit [recent onderzoek van de Erasmus Universiteit](#), waarin is aangetoond dat delen van de samenleving minder vertrouwen in democratische instituties hebben.

Omgaan met de bestaande verschillen en de toenemende onrust in de samenleving zal één van de uitdagingen zijn waarvoor Hilversum – gemeente-bestuur, inwoners en organisaties – zich de komende vier jaar gesteld zien.

2. De samenstelling en omvang van de bevolking verandert

In het rapport van Platform31 wordt aandacht besteed aan hoe de bevolking zich in Nederland ontwikkelt. Hoewel 'demografische ontwikkeling' een thema is dat het nieuws minder vaak haalt, kan de impact van een veranderende bevolkingssamenstelling grote impact hebben op de toekomst van Hilversum. Dat merken we nu al.

De verwachting is dat de Hilversumse bevolking groeit en vergrijst; een situatie die om anticiperen vraagt. De groei van de bevolking ligt met name aan de buitenlandse migratie, waarmee de mensen worden bedoeld die van buiten Nederland in Hilversum komen wonen. Uitgaande van een groeiende bevolking (inclusief buitenlandse migratie dus) is echter ook zichtbaar dat de leeftijdsopbouw verandert: die wordt gemiddeld steeds ouder; ook wel vergrijzing genoemd. Vergrijzing heeft tot gevolg dat er vanaf 2023 een steeds kleiner aantal mensen werkt - oftewel: een krimpende beroepsbevolking - en dat een steeds grotere groep zorg nodig gaat hebben. De coronacrisis laat nu al een voorbeeld van deze situatie zien: migratie is in de coronaperiode teruggelopen, waardoor tekorten in essentiële sectoren van de economie zichtbaar worden (blijkt uit [cijfers](#) van het UWV die spanning op de arbeidsmarkt laten zien).

In de Hilversumse gemeentebegroting van 2022 gaat 54% van de totale lasten richting de gemeentelijke zorgtaken. Daar zit een stijging van ongeveer 1% in ten opzichte van de afgelopen jaren. Met het vooruitzicht van de ouder wordende bevolking daarbij opgeteld, is de verwachting dat bij ongewijzigd beleid de kosten voor de gemeentelijke zorgtaken verder oplopen en daarmee de budgetten van andere beleidsvelden verder beperken.

Platform31 gaat in de landelijke trendstudie in de hoofdstukken 2, 3 en 5 uitgebreid in op de demografische ontwikkelingen en gevolgen daarvan voor de arbeidsmarkt en reikt ook enkele oplossingsrichtingen aan. Welke daarvan mogelijk interessant zijn voor de situatie in Hilversum is onderdeel van het politieke gesprek.

3. Het ruimtelijk dilemma in Hilversum

In de trendstudie van Platform31 worden tal van trends beschreven die een claim leggen op de ruimte: de behoefte aan woningen, ruimte voor bedrijvigheid, plekken die de gevolgen van klimaatverandering kunnen opvangen en plekken die bijdragen aan het opwekken van duurzame energie. De schaarse beschikbare ruimte vormt voor veel gemeenten in Nederland een serieuze uitdaging om deze ruimtelijke opgaven in te passen. Voor Hilversum geldt dat zeker ook. De ligging van de stad te midden van bos- en heidelandschap maakt dat Hilversum vooral kijkt naar binnenstedelijke vernieuwing en ontwikkeling. De binnenstedelijke vrije ruimte is echter zeer schaars en veel wijken zijn al behoorlijk dicht bebouwd.

Het inpassen van de Hilversumse ruimtelijke opgaven vraagt dus om slimme keuzes in het gebruik van de ruimte, in samenspraak met de mensen die nu in Hilversum wonen en met het oog op toekomstige generaties. Deze gesprekken zijn op het moment van schrijven volop aan de gang in het kader van de Hilversumse Omgevingsvisie 2040. Het is aan de nieuwe raad om over deze visie in de loop van 2022 en in 2023 besluiten te nemen.

In de landelijke trendstudie van Platform31 wordt in hoofdstuk 6 aandacht aan het ruimtelijke dilemma besteed.

Een opmaat naar frequente gesprekken over trends

Deze Hilversumse trendstudie kijkt vooruit naar de komende vier jaar en verder, maar is tegelijkertijd een momentopname. De coronacrisis leert ons dat onverwachte veranderingen zich snel kunnen voordoen. De directie van de organisatie stelt zich ten taak om trends daarom continu te monitoren en hier geregeld het gesprek met het gemeentebestuur over aan te gaan.

Mocht u naar aanleiding van de Hilversumse trendstudie of landelijke trendstudie vragen hebben dan kunt u zowel contact opnemen met Pilar Torres Barrera (gemeentesecretaris gemeente Hilversum – p.torresbarrera@hilversum.nl) of Koos van Dijken (opsteller landelijke trendstudie Platform31 – koos.vandijken@platform31.nl).

Met vriendelijke groet,

Pilar Torres Barrera
Gemeentesecretaris gemeente Hilversum

Koos van Dijken
Opsteller trendstudie Platform31

Hilversumse trendstudie 2022-2026

**Een lokale vertaling van de landelijke
studie van Platform31 naar stedelijke
trends en opgaven voor 2022 en verder**

Leeswijzer

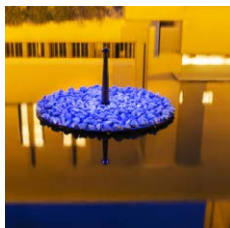
De Hilversumse trendstudie 2022-2026 bestaat uit 8 hoofdstukken en volgt daarin de indeling van de landelijke trendstudie van Platform31. Ieder hoofdstuk volgt dezelfde opbouw aan de hand van onderstaande vragen:

Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Inhoud

1

Bestuur en samenspel
blz. 8

2

**Demografische
ontwikkeling**
blz. 14

3

**Economische
ontwikkeling**
blz. 18

4

**Toekomstgerichte
inclusieve gemeente**
blz. 24

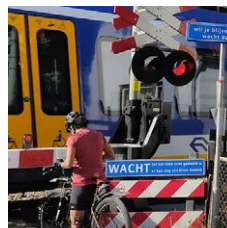
5

Veiligheid
blz. 31

6

Ruimte en wonen
blz. 37

7

Mobiliteit
blz. 41

8

Duurzaamheid
blz. 46

A blue cake with white frosting decorations sits on a black stand in a kitchen. The background shows a yellow wall and a window with blinds.

1 Bestuur en samenspel

1.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

1.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

1.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

1.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

- We zitten in een ‘transformatieve tijd’. ‘Meer’, ‘beter’ en ‘anders’ gaan allemaal tegelijk en door alle domeinen heen: sociaal, fysiek, energie, klimaat en economie. Platform31 noemt de decentralisatie van het sociaal domein een financieel koekoeksjong voor begrotingen in alle gemeenten in Nederland. Hiermee wordt de scheefgroei in begrotingen genoemd als gevolg van de toenemende kosten in het sociaal domein.
- Tegelijk zijn er oplopende financiële tekorten bij gemeenten (zie advies [Raad voor het Openbaar bestuur over financiële verhoudingen: mismatch opgaven, schaal, budgetten en bevoegdheden](#))
- Leidt tot: afnemende/bepaalde ruimte om als gemeente zelfstandig keuzes te maken.

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners neemt toe en verandert

- Interbestuurlijk samenwerken neemt toe, in regio's en via bestuurlijke ‘deals’, waarbij je als gemeente soms ingesloten of uitgesloten bent. De lappendeken groeit. De vragen naar de democratische legitimiteit nemen toe: wie gaat er eigenlijk over?
- Maatschappelijke vraagstukken zijn niet langer het domein van alleen de overheid, maar ook van inwoners, marktpartijen en semi-overheden (bijvoorbeeld corporaties of gezondheidszorginstellingen). Hoe kom je tot afspraken over het samen aanpakken van maatschappelijke opgaven? En welke rol neem je als gemeente? En welke rol in besluitvorming spelen inwoners?
- Het zoeken naar het in balans brengen van verschillende sturings- en samenwerkingsvormen (governance). Er is niet 1 ‘goede’ manier.

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

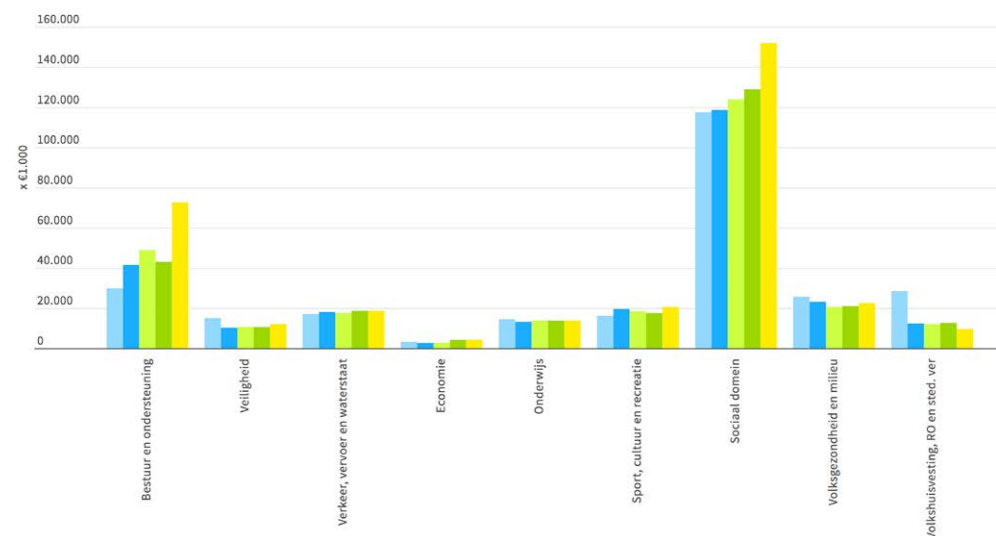
- Verwachtingen nemen toe en [vertrouwen neemt af](#):
 - De politiek had hoge verwachtingen van burgerbetrokkenheid/zelfredzaamheid en wederkerigheid in de ‘participatiesamenleving’ die niet zijn ingelost.
 - Tegelijkertijd voelen sommige inwoners zich in de steek gelaten. Het uit zich in maatschappelijke onrust (maar ook verlangen naar verbondenheid) en nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid, vaak door gelijkgestemden die elkaar weten te vinden op 1 standpunt/framing en intensief gebruik van sociale media.
 - Platform31 ziet versnippering en verlies van vertrouwen, leidend tot gesprekken over macht en tegenmacht. Oplossingen zoeken leidt tot frustratie.
 - Zijn er nieuwe sociale contracten nodig? Zo ja, dan moet gecommuniceerd worden over publieke waarden én het streven naar wederkerigheid.
- Ondersteuning kwetsbare inwoner vraagt meer aandacht voor uitvoerbaarheid beleid en menselijke maat.
- Datagericht werken biedt kansen, maar vraagt ook aandacht voor digitale vaardigheden en gegevensbescherming.

1.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

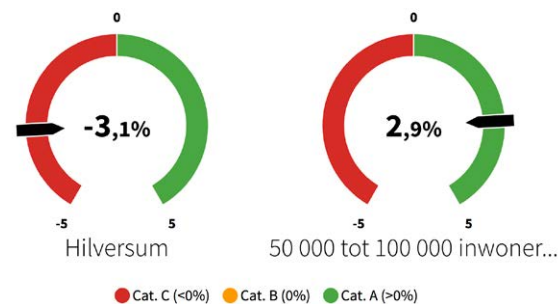
Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

- De kosten in het sociaal domein lopen verder op en kunnen voor een scheefgroei in de Hilversumse begroting zorgen. Hilversum kan de toenemende zorgvraag van een verouderende bevolking en een steeds groter beslag op de begroting niet alleen met transformatie en kostenbewustzijn voorkomen.
- De financiële uitgangspositie is op dit moment behoorlijk, maar er is geen structurele ruimte voor het verhogen van achterblijvende aandelen in de begroting voor cultuur, sport, onderwijs en economie door het toenemende aandeel sociaal domein.
- Waar voorheen onderwerpen en budgetten door schotjes konden worden gecompartmenteerd en bestuurd, zien we bij de grote transitities (energie, circulariteit, gezondheid, bestaanszekerheid, stedelijke vernieuwing, mobiliteit) steeds beter de complexe samenhang van onderwerpen en vraag om integrale financiering. Vooralsnog kunnen alle opgaven niet vanuit de begroting of vanuit verhoging van de schuld gefinancierd worden. Iets vergelijkbaars zien we ook in gebieds- en locatieontwikkeling, waar stapeling van (sectorale) eisen leidt tot complexe ontwikkelingen en forse onrendabele toppen (bijvoorbeeld het Stationsgebied dat circa €54 miljoen kost).

Gerealiseerde lasten naar hoofdfuncties - Hilversum. x €1.000

Structurele exploitatieruimte

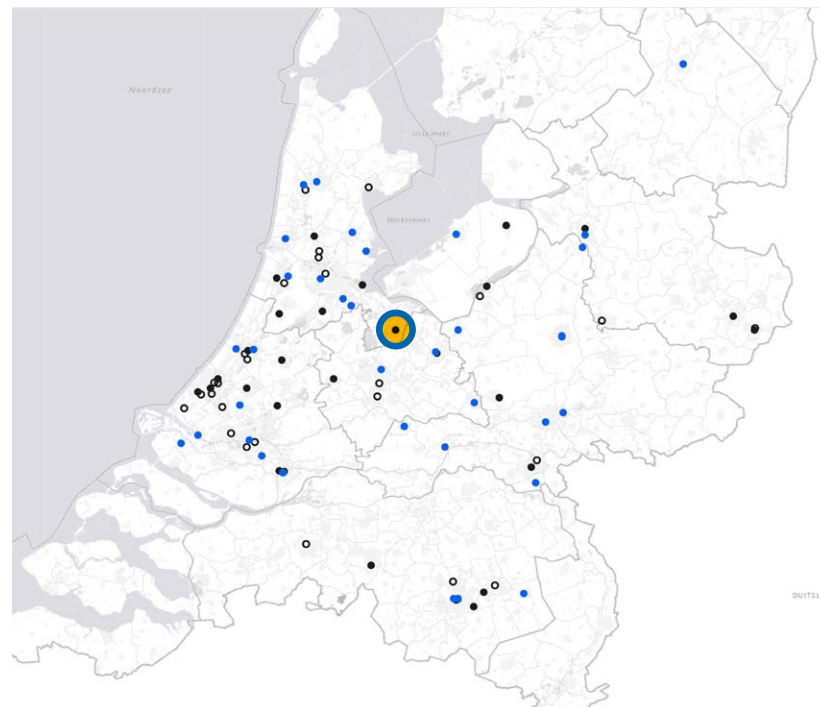
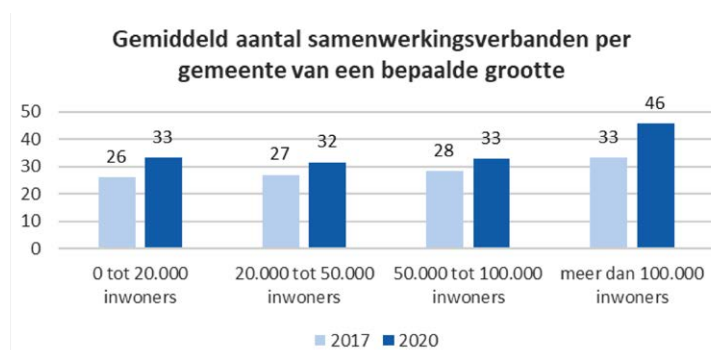
BZK | 2020

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners wordt belangrijker en verandert

Het aantal samenwerkingsverbanden groeit. Hilversum manifesteert zich nadrukkelijker regionaal, bovenregionaal (MRA, Utrecht) en landelijk (VNG). Voor bovenregionale vraagstukken wordt Hilversum ook uitgenodigd. Afhankelijk van de definitie zijn het er in Hilversum nu 26 ([regioatlas](#)) of 29 (onderzoek 2018 [Rekenkamerrapport grip op samenwerking](#)).

Financiën voor Hilversumse opgaven verkrijgen vraagt om regionale samenwerking omdat dit (in plaats van eigenstandig lobbyen) toegang geeft tot budgetten die het Rijk ter beschikking stelt. Denk aan de woningbouwimpuls van het Rijk voor het stationsgebied.

‘Wie is aanspreekbaar?’ en ‘Hoe kunnen de kaderstellende en controlerende taken van de raad worden ingevuld?’, zijn principiële vragen die de vorige raad stelde bij verschillende raadsvoorstellen: de actualisatie van de MRA samenwerking, de MRA verstedelijkingsstrategie, het programma ‘naar een financieel gezond sociaal domein’, het koersdocument en afvalscheiding in de Regio Gooi en Vechtstreek.

Hilversum: Stationsomgeving

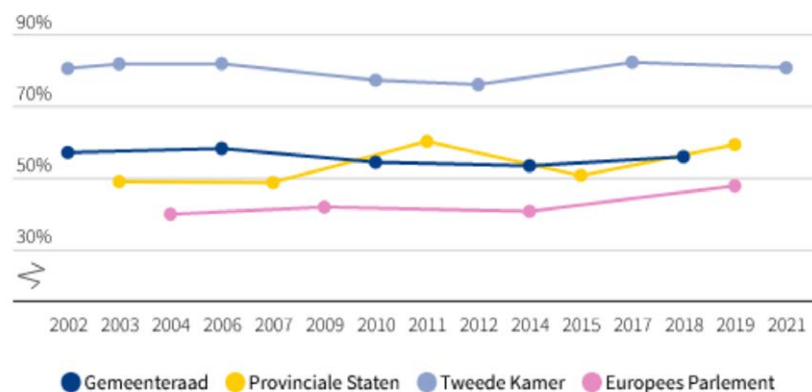
Projecttype	Stationsgebied
Aantal woningen	626
Sociale huur	34%
Middenhuur	30%
Betaalbare koop	10%
Tijdelijke woningen	nee
Start bouw	2023
Doorlooptijd	3 jaar
Rijksbijdrage	€ 6.505.155
Woondeal	ja

Overzicht toegekende projecten woningbouwimpuls. Bron: [kaart](#)

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

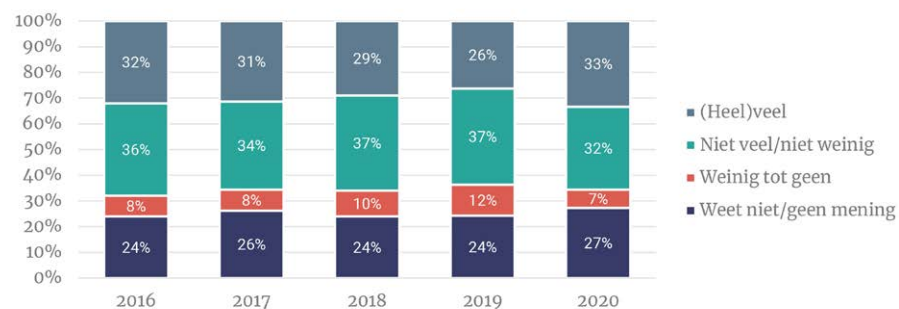
- Anders dan het dalende vertrouwen in de landelijke overheidsinstellingen, is zichtbaar dat het vertrouwen in het bestuur van de gemeente en ook de opkomst bij verkiezingen constant is. Wel is in de afgelopen jaren het vraagstuk van macht en tegenmacht nadrukkelijk aan de orde geweest, zoals bij:
 - Het burger initiatiefvoorstel n.a.v. het sleutelgebied
 - Experimenten met de nieuwe Omgevingswet (Hoogvliet-Stam)
 - Locatieontwikkelingen in 1221 o.b.v. de gebiedsagenda
 - Transformatie voormalige Omroepgebouwen
- Er is sprake van een toename van het aantal partijen in de gemeenteraad, onder meer door afsplitsingen, wat tot meer verdeeldheid kan leiden. Er is ook een afname van de inzet van inwoners in de eigen buurt (2018: 40%, 2020: 25%) en een afname van inzet van inwoners voor anderen (intensief vrijwilligerswerk 2019: 17%, 2020: 9%)
- Het datagericht werken biedt kansen voor inwoners en organisaties om mede eigenaar van maatschappelijke opgaven te worden. Tegelijk is er een kwetsbare groep voor wie digitale vaardigheden niet vanzelfsprekend zijn en voor wie maatwerk nodig is.

Opkomst verkiezingen in Hilversum

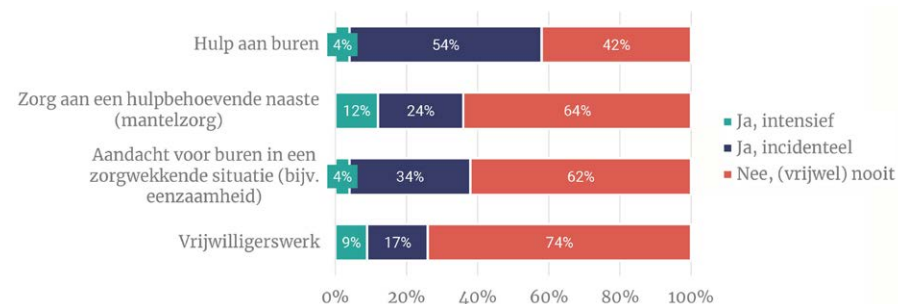
Bron: hilversum.incijfers.nl

Vertrouwen in manier waarop gemeente bestuurd wordt naar jaar

Bron: [Hilversum monitor 2020](https://hilversum.monitor2020.nl)

Inzetten voor anderen of maatschappelijke doelen in het afgelopen jaar

Bron: [Hilversum monitor 2020](https://hilversum.monitor2020.nl)

1.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Meer, belangrijkere en ingewikkeldere taken op lokaal niveau met minder ruimte om te handelen

Voor het vinden van balans vinden tussen opgaven, ambities en middelen in een houdbare begroting geeft Platform31 meerdere suggesties:

- Grip krijgen op de stijgende kosten in het sociaal domein door selectief te zijn met preventie en maatwerk, bijvoorbeeld door focus op 1 tot 4 procent inwoners in het sociale beleid en het stimuleren van transitie, ondernemerschap en innovatie.
- Een meer integrale definitie van opgaven, proposities en financiering over de schotten in de begroting heen en het benutten van grote budgetten voor het articuleren van innovatie en meerdere beleidsdoelen (tenderen).
- (Alternatieve) bekostiging van grote opgaven door: lobby, kostenverhaal, benutten belastingcapaciteit en zorgkosten-ombuiging in het sociaal domein.

Het samenwerken met andere overheden en maatschappelijke partners wordt belangrijker en verandert

- Platform31 stelt dat regionale en lokale samenwerking profijtelijk kan zijn: effectiever en doelmatiger oppakken van regionale opgaven, betere economische resultaten en brede welvaartswinst. De uitdaging begint met het formuleren van gezamenlijke, richtinggevendende doelen met partners. Meerjarige doelen vragen meerjarig commitment, financieringsafspraken en een houding van experimenteren en leren.
- Nieuw instrumentarium is nodig voor de kaderstellende en controle-rende taak van de raad. Platform31 suggereert het instellen van onafhankelijk toezicht als oplossing, maar zegt ook dat raden de eigen positie, werkwijzen en soft skills moeten bespreken.

Nieuwe uitdagingen voor het functioneren van de (lokale) democratie

- Platform31 zegt: wees helder over wat overheid en samenleving van elkaar mogen verwachten. Het gaat meer over zeggenschap, dan over macht. Wat kan helpen is het maken van een beweging van 'wij zijn er van en gaan het doen' (closed shop, positie verdedigen, 'rolneming') naar 'hoe werken we samen, verhouden we ons tot de ander die iets anders wil' (gedeelde waarden, doelen, ruimte voor toetreders, lobby, geven-nemen). Is hiervoor een nieuw sociaal contract nodig?
- Platform31 adviseert raden: wees kritisch op de eigen rol. Voer debat over de eigen kaderstellende rol, gezamenlijke doelen en belangen met partners en biedt vervolgens college, partners en initiatiefnemers ruimte in de uitvoering. Beteugel de neiging om 'meer' en 'gedetailleerder' te controleren op uitvoeringsniveau.
- Platform31 adviseert verder: verleg de aandacht van het maken van het 'beste plan' naar het organiseren van perspectief en veerkracht. Een helder verhaal over en toekomstperspectief voor Hilversum om trots op te zijn helpt daarbij. Dat kan bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie: meer focus op de lange termijn (doelen) en ruimte om in verschillende bestuursperioden accenten en actualiteiten op te kunnen nemen. Geen 'plan' (visie op uitvoeringsniveau), maar perspectief, waarden en ontwikkelprincipes met ruimte voor invulling door inwoners, maatschappelijke partners en ontwikkelende partijen.

2 Demografische ontwikkeling

- 2.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
- 2.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
- 2.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

2.1. Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Bevolkingsgroei zet de komende jaren door

De verwachting is dat de bevolkingsgroei toeneemt van nu 17,6 miljoen tot 19 miljoen inwoners in 2038. Dat betekent dat jaarlijks het inwonertal van Nederland ongeveer groeit met de omvang van Hilversum. Inwonertal groeit vooral in steden (groot en middelgroot). Wel zijn er grote verschillen tussen randstad en randland.

Bevolkingsomvang voor de lange termijn is onzeker

Hoe langer men vooruit kijkt, hoe meer onzekerheden het maken van bevolkingsprognoses kennen. Dit betekent dat voor 2050 een bandbreedte wordt genoemd van een bevolkingsomvang tussen de 17,4 en 21,8 miljoen inwoners. De ontwikkeling is met name onzeker omdat de ontwikkeling sterk afhankelijk is van de buitenlandse migratie.

Buitenlandse migratie is aanjager van bevolkingsgroei

Ongeveer 83% van de bevolkingsgroei wordt de komende drie decennia veroorzaakt door een positief buitenlands migratiesaldo. Er komen meer mensen naar Nederland toe dan er jaarlijks vertrekken. Vanaf 2040 is er naar verwachting meer sterfte dan geboorte en zou de bevolkingsomvang zonder migratie dus krimpen.

Huishoudensgroei sterker dan bevolkingsgroei

Als gevolg van vergrijzing (verweduwing) en individualisering groeit het aantal huishoudens procentueel sterker dan de bevolkingsomvang. Er komen namelijk relatief veel 1-persoonshuishoudens bij de komende decennia.

Krimp van beroepsbevolking

Door de veranderende leeftijdsopbouw daalt de potentiële beroepsbevolking de komende jaren zowel relatief als absoluut. De krapte die hierdoor op de arbeidsmarkt ontstaat is zowel een risico voor de economische ontwikkeling, als een mogelijke stimulans voor immigratie.

2.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Bevolkingsontwikkeling Hilversum

Op lokaal niveau is de bevolkingsontwikkeling in sterke mate afhankelijk van de woningbouwproductie. Zonder groei van de woningvoorraad neemt met een dalende huishoudensomvang al snel de bevolkingsomvang af.

Daarnaast speelt op lokaal niveau ook de binnenlandse migratie een belangrijke rol. Opvallend is dat in de bevolkingsprognose van het CBS de komende dertig jaar bijna 9000 meer inwoners verhuizen uit Hilversum naar andere gemeenten, dan dat er uit andere gemeenten naar Hilversum wordt verhuist. Het verwachte positieve buitenlandse migratiesaldo compenseert dit en zorgt uiteindelijk voor een verwachte groei van de bevolking, zoals in de tabel hiernaast te zien. Maar deze bevolkingsgroei is in vergelijking met het landelijk gemiddelde laag. In Gooise Meren is er zelfs van een bevolkingskrimp sprake.

Samenstelling van de Hilversumse bevolking verandert

In Hilversum stierven in 2017 meer mensen dan er geboren werden. De natuurlijke groei van de bevolking was daarmee -28 mensen. De groei van de bevolking met ruim 600 mensen komt dus in zijn geheel door een positief buitenlands migratiesaldo. In 2021 is 19% van de inwoners 65 jaar of ouder. Dit is een kleine stijging t.o.v. van 2000, toen Hilversum na jaren van krimp al relatief sterk vergrijsd was. In de komende jaren stijgt het aandeel ouderen verder. En vanaf 2025 gaat in de prognose het absolute aantal inwoners tussen de 20 en 65 jaar afnemen. Ten opzicht van 2020 neemt de potentiële beroepsbevolking naar verwachting af met ruim 2000 mensen. Het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking neemt ook af. De grijze druk loopt verder op.

In Hilversum is het aandeel westers en niet-westerse migranten nagenoeg gelijk. Beide groepen bestaan uit circa 12.500 mensen en vormen dus samen iets minder dan 30% van de Hilversumse samenleving. Dat is meer dan in de Gooi en Vechtstreek of Nederlands als geheel, namelijk in beide circa 23% en lager dan in bijvoorbeeld de gehele Metropoolregio Amsterdam (35%).

Ontwikkeling inwoneraantal Hilversum (verleden en prognose)

Jaar	Bevolkingsomvang
2000	82.180
2005	83.680
2010	84.570
2015	87.160
2020	90.910
2025	93.230
2030	97.800
2035	101.480
2040	104.720

Zie ook: hilversumincijfers.nl

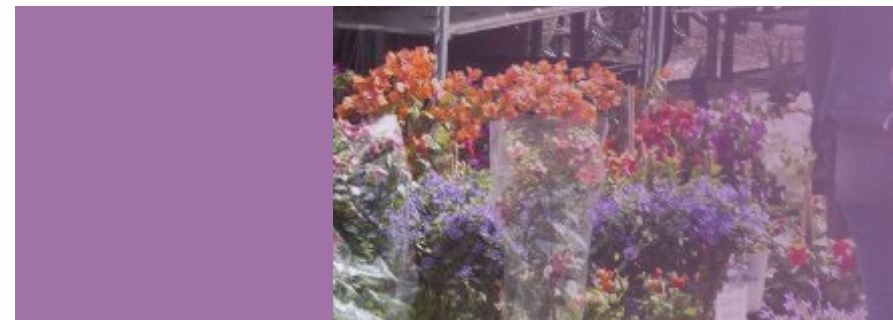
Bevolking naar leeftijd, absoluut en relatief

Jaar	Totaal *1000	<20	20-65	65+	<20	20-65	65+
2020	90,9	20,7	52,9	17,4	23%	58%	19%
2035	95,8	22,6	50,7	22,4	24%	53%	23%
2050	97,4	22,9	50	24,5	24%	51%	25%

2.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

Hilversum ligt centraal

De ligging van Hilversum tussen Amsterdam, Utrecht, Amersfoort en Almere geeft Hilversum veel kansen en wordt ook door [inwoners](#) gewaardeerd. Tegelijkertijd zien we uit het negatieve binnenlandse migratiesaldo dat Hilversum qua bevolkingsontwikkeling maar beperkt van de ligging in de Randstad gebruik maakt. Op basis van de trendstudie van Platform31 is duidelijk dat de potentie van Hilversum als belangrijke woon/werkgemeente in de Noordelijke Randstad groter is dan de huidige ontwikkeling laat zien.

Krimp beroepsbevolking

De krimpende beroepsbevolking versterkt het belang en de kansen voor het inzetten op het zijn van een aantrekkelijke woongemeente met voldoende werk in de directe omgeving. Ook kan beleid zich richten op de verdere groei van arbeidsparticipatie en arbeidsproductiviteit. Een goede match tussen woningmarkt en arbeidsmarkt kan de arbeidsparticipatie bevorderen. Het betekent dat het van toenemende mate belangrijk is om na te denken welke groepen je als gemeente aan je kan binden. Bouwen voor ouderen, jongeren of gezinnen? En wat kan Hilversum bieden aan tweeverdieners? De krimpende beroepsbevolking betekent immers dat werkenden meer keuze hebben in baan en vestigingslocatie.

Prognose binnen- en buitenlandse migratiecijfers 2020 tot 2050

CBS - Statline

	Levend geboren kinderen	Overledenen	Immigratie	Emigratie	Vestigers uit andere gemeente	Vertrekkers naar andere gemeente
Hilversum 2020 tot 2050	31.000	28.400	48.300	36.000	151.200	160.100

3 Economische ontwikkeling

- 3.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
- 3.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
- 3.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

3.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Grillig verloop van economisch herstel

- Herstel van de landelijke economie staat onder druk door een blijvende onzekerheid als gevolg van de effecten van de coronacrisis en internationale ontwikkelingen op de energie- en productiemarkten en toenevende inflatie.
- Complete sectoren zijn stilgelegd en productieketens verstoord.

Functioneren arbeidsmarkt verandert

- In steeds meer steden neemt de potentiële beroepsbevolking de komende jaren af. De spanning op de arbeidsmarkt neemt in veel sectoren toe. De economische veerkracht is afhankelijk van het arbeidsaanbod en de arbeidsparticipatie. Dit vraagt om het vergroten van het arbeidsaanbod en aantrekkelijker maken om te werken.
- De trend van toename van het aantal flexwerkers is omgebogen naar een daling. De Sociaal-Economische Raad (SER) zet in op het verder terugdringen van flexwerkers en verkleinen van het arbeidsvoorwaardenverschillen met vaste medewerkers.
- Het aantal werkenden dat de stap moet zetten naar een heel ander beroep groeit gemiddeld met 12 procent ten opzichte van de verwachtingen vóór corona. Om-, her- en bijscholing is de sleutel voor economische veerkracht. Aandacht is er daarbij vooral voor de zwaksten op de arbeidsmarkt, zoals laagopgeleiden, minderheden, vrouwen en jongeren.
- Als gevolg van de digitalisering zal de vraag naar hoog- en laagopgeleide banen waarschijnlijk juist aantrekken, het aantal administratieve (midden)klasse banen loopt terug.

Vergroten van brede welvaart vraagt om (technologische) innovatie in regionale ecosystemen

- Er gaat fors worden geïnvesteerd in technologische ontwikkelingen en in de transitie naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie. Bedrijven worden steeds kennisintensiever en dus neemt het belang van een lerende economie toe. Economische ontwikkeling en transitieopgaven gaan hand in hand (missiegedreven innovatiebeleid).
- Een hoger niveau van innovatief vermogen betekent vergroten van welvaart van bewoners in brede zin. Innovatie vindt plaats in de regio, daar waar talent, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties elkaar weten te vinden in zogenaamde regionale ecosystemen.

Vestigingsklimaat is een belangrijke factor

- De regionale economische ontwikkeling wordt met name bepaald door het vestigingsklimaat (toekomstbestendige werklocaties, kwaliteit beroepsbevolking, leefklimaat, mobiliteit en nabijheid kennisinstellingen).
- Goed bereikbare werklocaties zijn belangrijk. Met name buiten de binnensteden (en met name langs uitvalswegen en snelwegen) wordt een toenemende leegstand van kantoren verwacht, hoewel dit wel sterk afhankelijk is van het thuiswerkgedrag. De leegstand van winkels zal fors toenemen, de rol en positie van de binnensteden staat sterk onder druk.

3.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

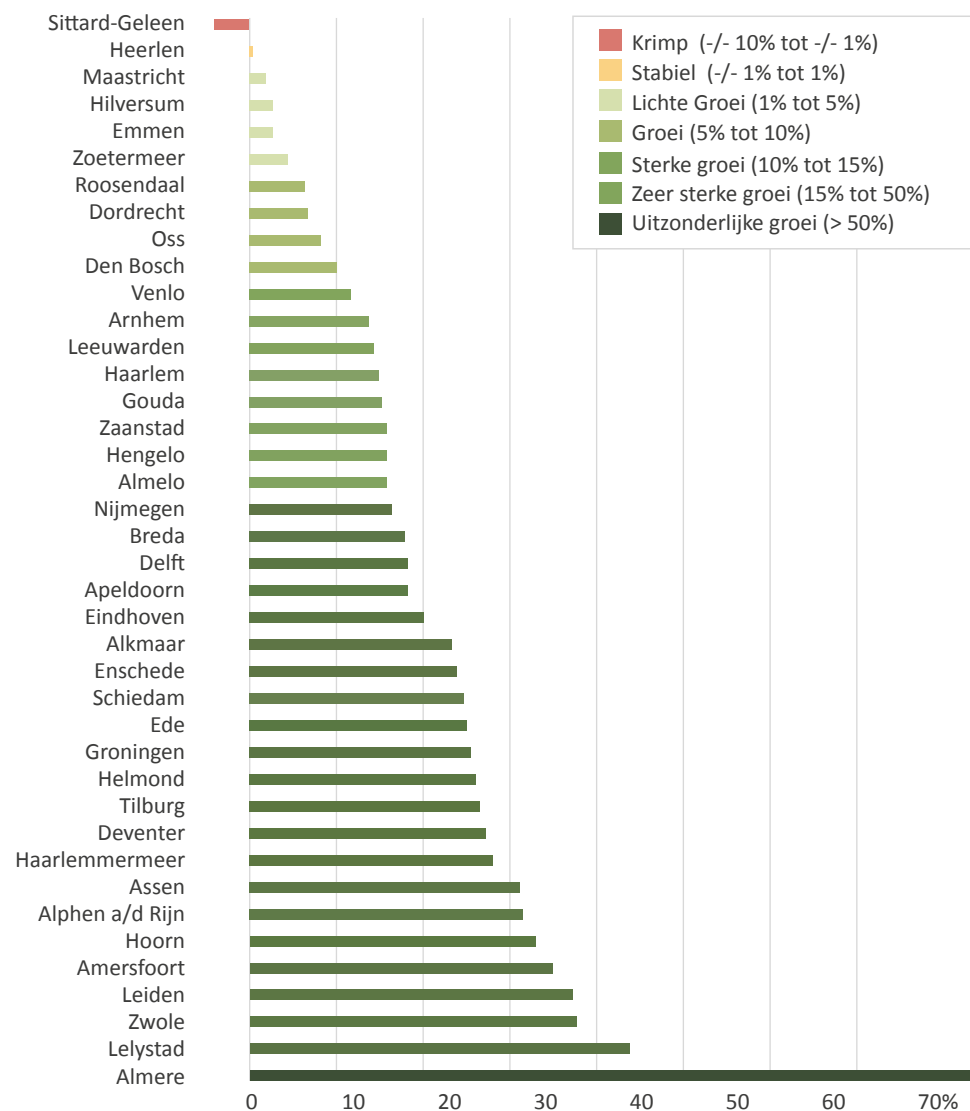
Werkgelegenheidsgroei afgelopen jaren al zeer beperkt

- Banengroei 2000-2019 G40: Hilversum in de staart op plek 37, met een heel lichte groei. De beroepsbevolking in Hilversum krimpt.
- Gooi en Vechtstreek kent een polarisatie in de arbeidsmarkt, relatief veel hoog en laagopgeleiden en weinig middelbaar opgeleid. (zie tabel op de volgende pagina).

Spanning arbeidsmarkt Q2 2021

Gooi en Vechtstreek Beroepsklasse	
ICT	zeer krap
Technisch	zeer krap
Transport en logistiek	krap
Zorg en welzijn	krap
Pedagogisch	krap
Dienstverlenend	krap
Economisch en administratief	krap
Openbaar bestuur	krap
Commercieel	krap
Creatief en taalkundig	gemiddeld
Managers	gemiddeld
Totaal	krap

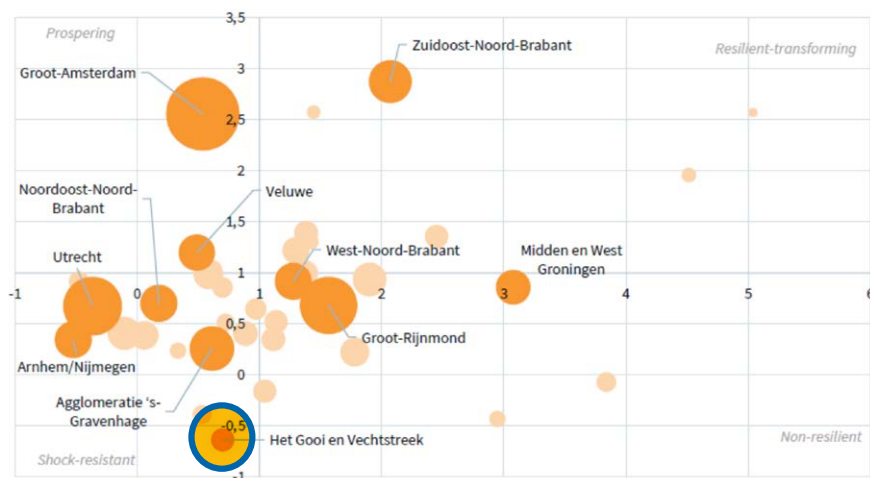
Banenontwikkeling 2000 - 2019

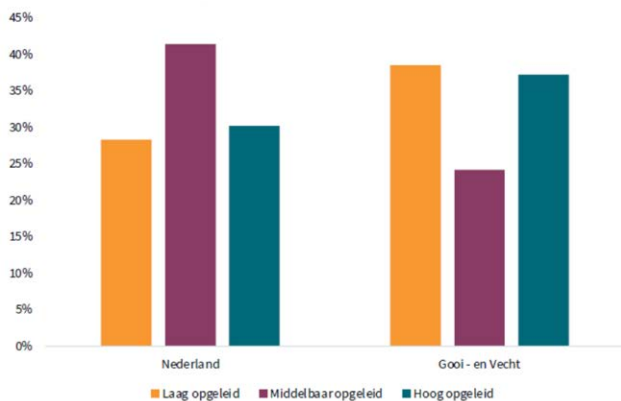
Versterking brede welvaart door inzet op lokale en regionale ecosystemen

- Economische ontwikkeling en transitie-opgaven (energietransitie, digitalisering, zorginnovatie etc) zijn in Hilversum meer en meer met elkaar verbonden. Voorbeelden zijn het Energiedienstenloket, Gebiedsorganisaties van werklocaties en de participatie in de ROM Regio Utrecht.
- Diverse samenwerkingsverbanden (ecosystemen) zijn in ontwikkeling. Hilversum en de regio blijven wel sterk achter in landelijk perspectief als het gaat om een gezamenlijke aanpak.

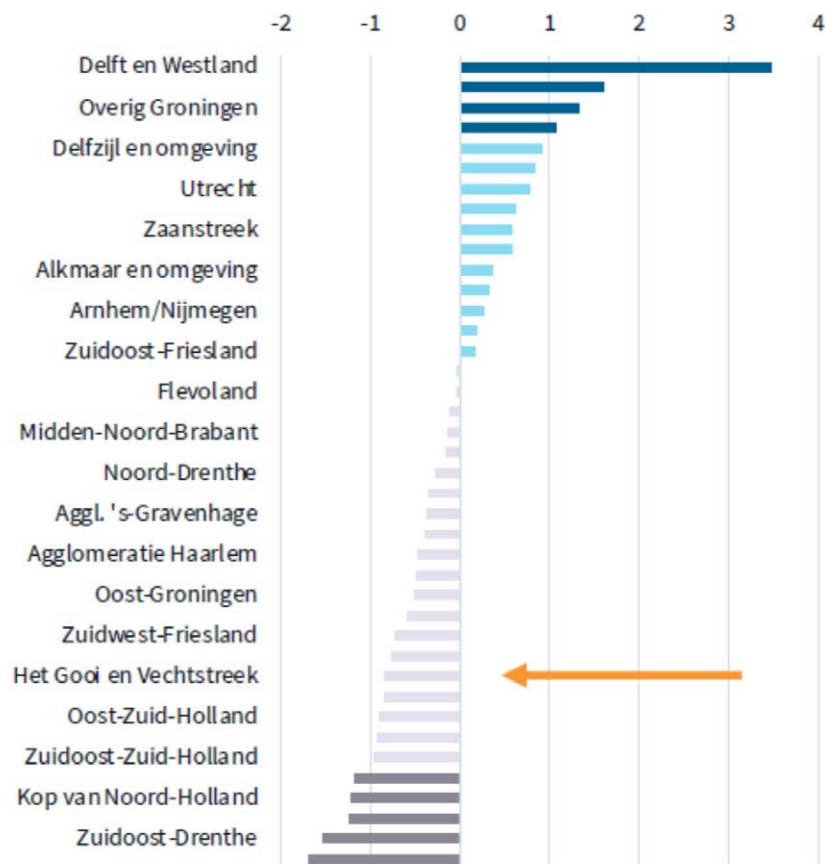
Wendbare economie (verticale as) versus weerbare economie (horizontale as)

Opleidingsniveau Nederland en Gooi en Vechtstreek

Verandering in het Economische Ecosysteem index 2018 - 2020

Versterking brede welvaart door inzet op innovatie

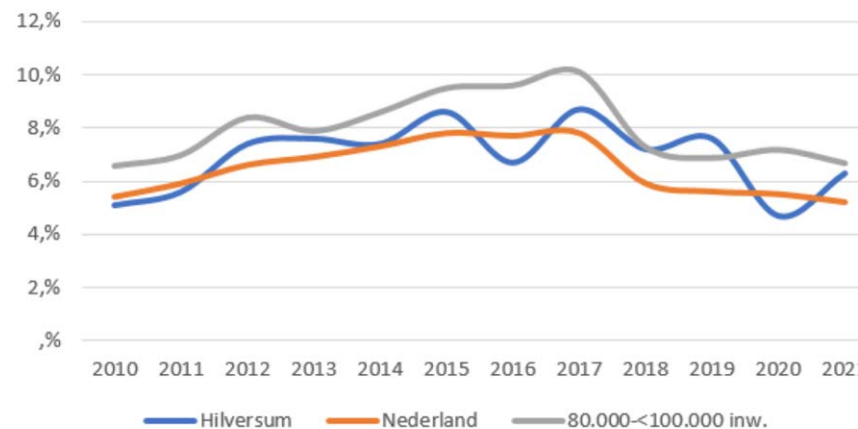
- Hilversum zet in op het versterken van het innovatieve vermogen van de economie. Voorbeelden zijn het toepassen van kunstmatige intelligentie (AI) in de media-industrie, het gebruiken van data en kennis van onderzoeksinstituten bij onze ontwikkelopgaven in de stad, inzet van nieuwe technologie in het oplossen van mobiliteitsvraagstukken en het faciliteren van start-ups en scale-ups in specifieke sectoren.
- Belangrijk in innovatie is de relatie met onderwijs en kennisinstellingen. Het onvoldoende aanwezig en zichtbaar zijn van HBO instellingen is daarbij een punt van aandacht. De ontwikkeling van het Media Park naar Media Campus kan hierbij een belangrijke bijdrage leveren evenals de verdere uitbouw van Dutch Media Week.

Vestigingsklimaat onder druk. Werklocaties zijn beperkt. Vraag naar kantoren blijft hoog, winkelleegstand neemt toe.

- Hilversum behoort tot de top voor kantorenlocaties. Er is sprake van een zeer krappe kantorenmarkt. Het Planbureau voor de Leefomgeving concludeert in een [recente studie](#) dat het effect van thuiswerken op de kantorenmarkt nihil zal zijn. Ten aanzien van de bedrijventerreinen is er sprake van een krappe markt. Ruimte voor werk staat met de diverse transformatieopgaven (bijvoorbeeld naar woonruimte) sterk onder druk.
- De leegstand in het winkelareaal in Hilversum is zichtbaar en neemt toe als gevolg van de coronacrisis en digitaal winkelen. De functie van de binnenstad als huiskamer en ontmoetingsplek voor inwoners van de stad en omliggende regio gaat achteruit.

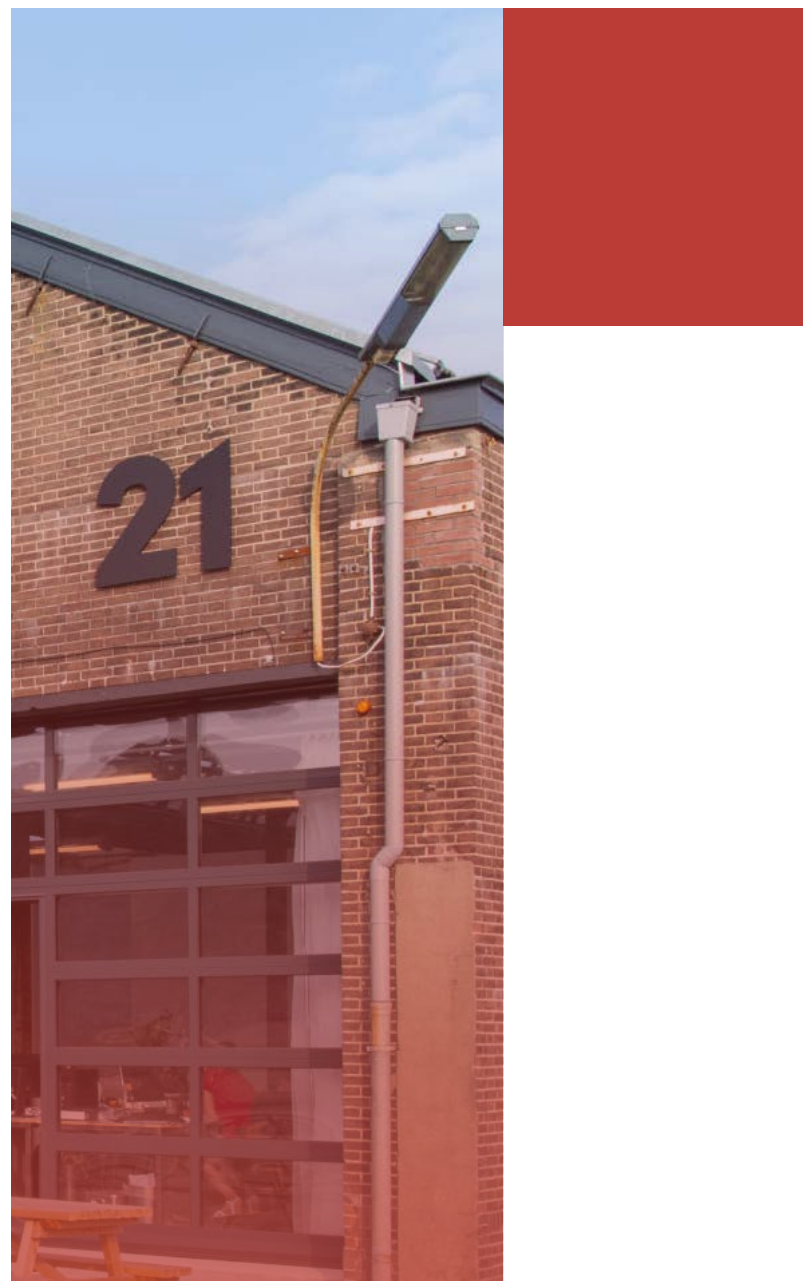
Aantal leegstand M² winkelloppervlak, Hilversum 2010 - 2020

Bron: hilversum.incijfers.nl

3.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- Hoe kunnen de sterke onderdelen van de Hilversumse economie worden ingezet om op de lange termijn de transitie te maken naar een groene, duurzame, digitale en inclusieve economie?
- Het belang van continue her-om en bijscholing wordt groter. Tegelijkertijd vraagt de krapte op de arbeidsmarkt om vergroting van de inzetbaarheid van mensen die nu aan de zijlijn staan. Hoe brengen we de continue veranderende vraag in lijn met het (potentiële) arbeidsaanbod?
- Het werken aan brede welvaart gaat samen met een versterking van het innovatievermogen. Hoe kan dit in samenspel met bedrijven en onderwijs- en kennisinstellingen tot stand komen?
- Het ontwikkelen van lokale en regionale ecosystemen (samenwerkingsverbanden) zorgt voor veerkracht van de regionale economie. Willen we deze lokale en regionale ecosystemen als gemeente faciliteren en mede ontwikkelen?
- Een inclusieve, robuuste en veerkrachtige stad, is een stad waar ook voldoende ruimte is voor locaties waar mensen kunnen werken. Welke keuzes maken we in de schaarse ruimte?
- Hoe creëren we een lange termijn perspectief voor een gezonde binnenstad?

4

Toekomstgerichte inclusieve gemeente

4.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

4.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

4.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

4.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Meedoen en sociale samenhang en verbondenheid zijn twee kanten van dezelfde medaille.

- Landelijk is het beeld dat de sociale scheiding tussen inwoners met verschillende achtergronden (qua leeftijd, gezondheid, werk, inkomen, opleiding, etniciteit) groeit. De wrijving tussen sociale groepen is toegenomen ([zie onderzoek SCP](#)).
- Er is minder buurt- en omgevingsbetrokkenheid en minder tevredenheid over sociale contacten.

Gezondheid, bestaanszekerheid en kansengelijkheid zijn belangrijke randvoorwaarden om mee te kunnen doen.

- Er is een groep mensen die niet in de minimale bestaansbehoeften kan voorzien en vaak op meerdere terreinen (gezondheid, opleiding, werk en inkomen, geschikte woning) slechte vooruitzichten heeft. Dit belemmert hun in het dagelijks leven en zorgt voor afstand tot mensen die betere vooruitzichten hebben. Volgens de trendstudie van Platform31 geldt dat voor steeds meer mensen of wordt dat op zijn minst door meer mensen zo gevoeld en steeds minder geaccepteerd (zie onderzoek SCP).
- Vaak wonen mensen met weinig toekomstperspectief bij elkaar in dezelfde buurt of wijk. Kinderen van hoogopgeleide ouders gaan naar andere scholen dan kinderen van ouders met een lage sociaal economische status.
- Inwoners die op één of meerdere vlakken in hun leven niet goed meekomen zijn minder goed in staat of hebben de middelen en mogelijkheden niet om tegenslagen op te vangen ([onderzoeken](#) wijzen uit dat corona met name inwoners met lagere sociaal economische status heeft geraakt).

Wat brengt de toekomst?

Een sterke groei van de vraag naar geschikte woningen omdat er steeds meer oudere ouderen komen (in 2050 een verdubbeling of verdrievoudiging) en vanwege het landelijk beleid om zo lang mogelijk thuis te wonen. Door de vergrijzing komt er ook een sterke groei van de vraag naar ondersteuning. Meer dan 90% van deze ouderen krijgt ondersteuning in de wijk.

4.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Kwaliteit van leven in Hilversum. Stand van zaken 2019.

Hilversum als geheel is een gemeente die volgens een dashboard (opgebouwd uit CBS-data) van het Planbureau voor de Leefomgeving in 2019 (boven-) gemiddeld scoort op de meeste levensgebieden. Er is alleen sprake van een negatief beeld op gezondheid. Het gezondheidsbeeld is gebaseerd op levensverwachting, de scoren op de Nationale bewegingsrichtlijn en de GGZ-kosten per inwoner (figuur 1).

We hebben geen signalen dat dat beeld (onder meer sinds de coronacrisis) substantieel is gewijzigd, al is de ontwikkeling van de woningmarkt (betaalbaarheid woningen voor starters, midden-inkomens en ouderen) zorgelijk.

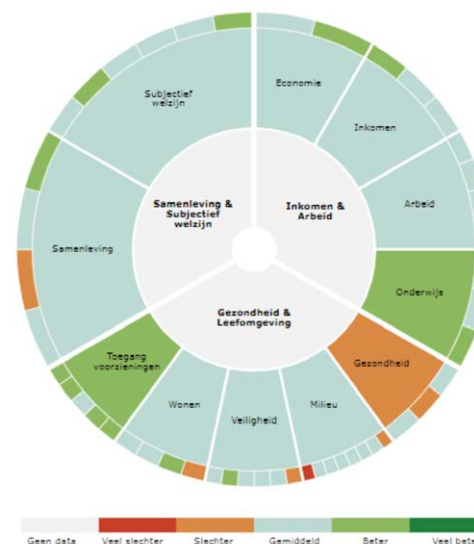
Qua gezondheid is de uitkomst beneden gemiddeld. Recenter onderzoek (de Gezondheidsmonitor Gooi- en Vechtstreek 2020) geeft een positiever beeld.

Kwaliteit van leven in Hilversum. Ontwikkeling 2014 - 2019.

Hilversum zich op een aantal thema's (welzijn, economie, arbeid, toegang tot voorzieningen) positief ontwikkeld (figuur 2).

Vind [hier](#) achtergrondinformatie over het onderzoek Kwaliteit van Leven.

Gemeente Hilversum in vergelijking met Nederland

Gemeente Hilversum ten opzichte van 2014

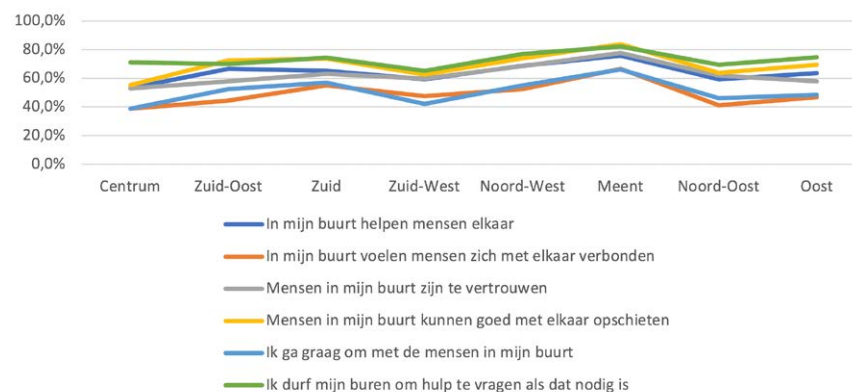

In een inclusieve gemeente kan iedereen meedoen. Hoe is dat in de verschillende wijken van Hilversum?

Meedoen gaat gemakkelijker als je jezelf goed voelt en je verbonden voelt met je naaste omgeving. Daarnaast is het belangrijk dat je geen belemmeringen ondervindt in het dagelijkse functioneren. Een zwakkere sociale samenhang kan met zich meebrengen dat verschillen tussen groepen in de samenleving scherper worden gevoeld en gemakkelijker tot wrijving leiden. Het welbevinden van inwoners wordt daardoor aangetast.

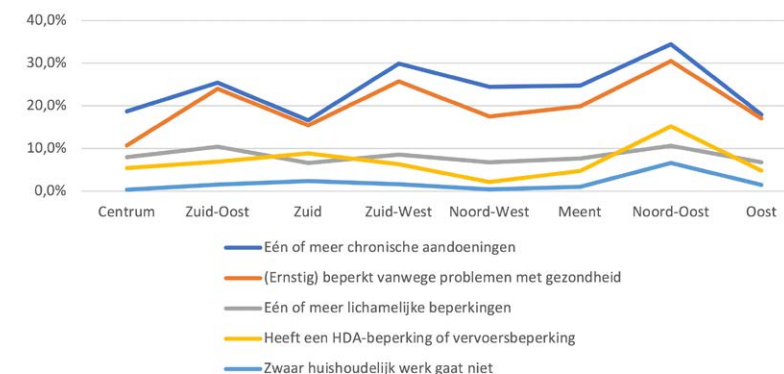
De grafieken hiernaast geven een beeld van de stand van zaken in de verschillende wijken in Hilversum. Zichtbaar wordt dat als het in een wijk goed of juist minder goed gaat, dat meestal voor meerdere aandachtsgebieden tegelijk geldt. In negatieve zin is er dan sprake van een stapeling van problematiek. Dit is duidelijk het geval in de wijken Noord-Oost en Zuid-West. Voor de inwoners ouder dan 65 jaar is het beeld in grote lijnen hetzelfde.

Samenhang in de buurt. Volwassenen < 65 jaar

Geraadpleegde bron: GGD Gooi- en Vechtstreek,
Gemeentelijke Gezondheidsmonitor Volwassenen
en Ouderen 2020
[regioprofiel](#) en een bijbehorend [cijferboek](#)

Dagelijks functioneren. Volwassenen < 65 jaar

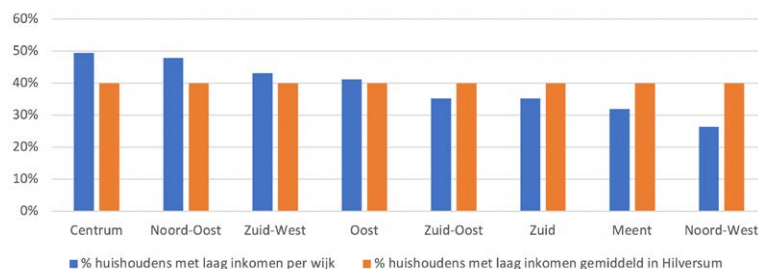
Eenzaamheid. Volwassenen < 65 jaar

Mee kunnen doen is afhankelijk van inkomen en opleiding (kansengelijkheid). Hoe is dat in de verschillende wijken van Hilversum?

Voldoende en voorspelbaar inkomen is een belangrijke factor voor de bestaanszekerheid van inwoners (naast een geschikte woning). In een viertal wijken (Centrum, Noord-Oost, Zuid-West en Oost) is het inkomen lager dan het Hilversums gemiddelde. Het grote aantal corporatiewoningen in drie van die vier wijken (Noord-Oost, Zuid-West en Oost) kan een indicatie zijn voor een laag vermogen. Bron: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein 2019.

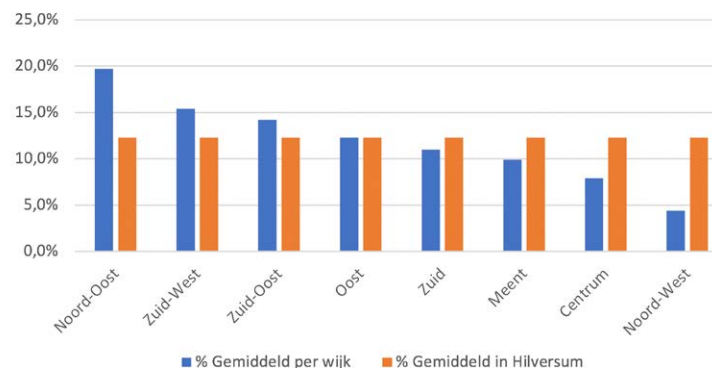
% huishoudens met laag inkomen per wijk tegenover het % lage inkomens in Hilversum

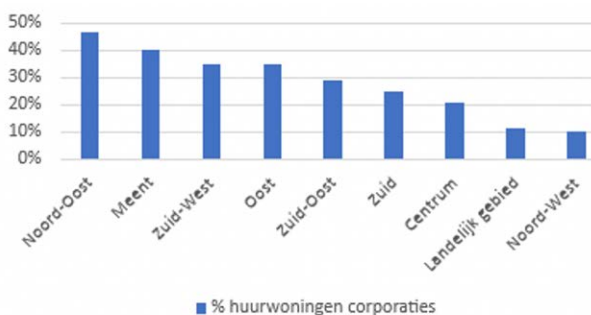
De Gemeentelijke gezondheidsmonitor laat zien dat in de wijken waarvan we weten dat het inkomen laag is (met name Noord-Oost en Zuid-West) ook het opleidingsniveau laag is.

Uit de Kansenkaart blijkt dat de schooladviezen én eindtoetsen van kinderen van ouders met een laag inkomen substantieel lager uitvallen. Hun eindtoets valt echter gemiddeld wat hoger uit dan hun schooladvies. Bij kinderen uit een hoog-inkomens gezin is dat juist andersom. Het lijkt er op dat niet alleen de schoolprestaties van kinderen met een achterstandspositie lager zijn, maar dat ze in vergelijking met kinderen van hoogopgeleide ouders ook onderschat worden.

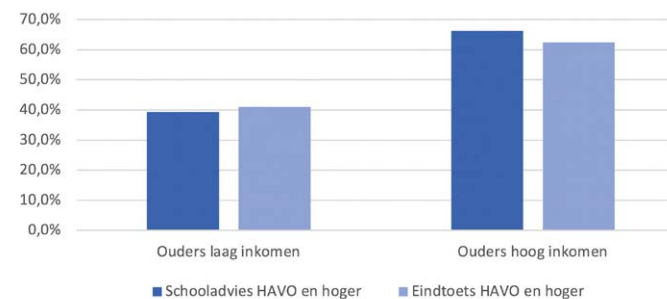
% Huurwoningen corporaties

% Laag opgeleiden per wijk

Onderwijskansen

4.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

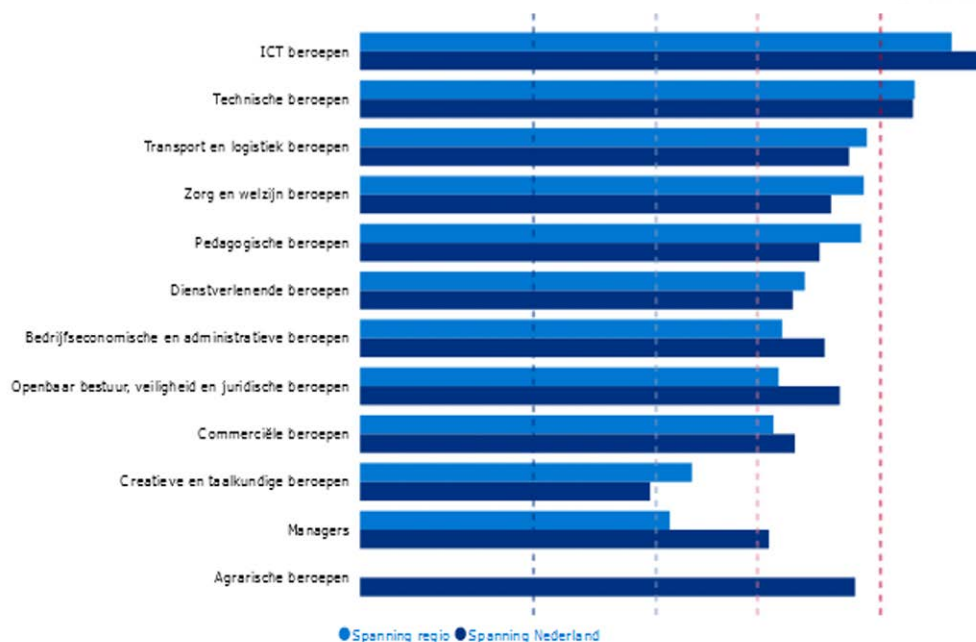
De betaalbaarheid van de ondersteuning in het sociaal domein

De kosten van ondersteuning in het sociaal domein beslaan meer dan de helft van de begroting. In veel andere gemeenten is het beeld gelijk. Gelet op de vergrijzing en groei van de bevolking, gecombineerd met het Rijksbeleid van langer zelfstandig wonen, gaat dat beslag alleen maar toenemen als extra rijksmiddelen deze uitgaven niet volledig dekken.

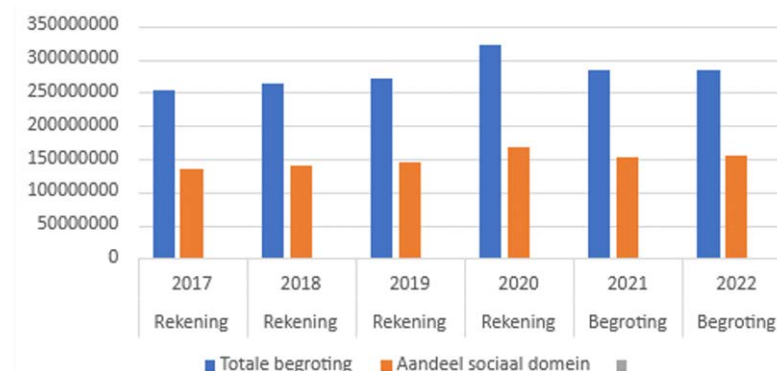
Er is een tekort aan zorg- en onderwijzend personeel

Gelet op de vergrijzing en de groei van de bevolking wordt de vraag naar personeel in zorg en onderwijs groter. Op dit moment is er juist een tekort aan zorg- en onderwijspersoneel, zoals onderstaande tabel aantoont.

Spanning de arbeidsmarkt (Nederland versus de Gooi & Vechtstreek).

Lasten sociaal domein als aandeel van de totale gemeentelijke begroting

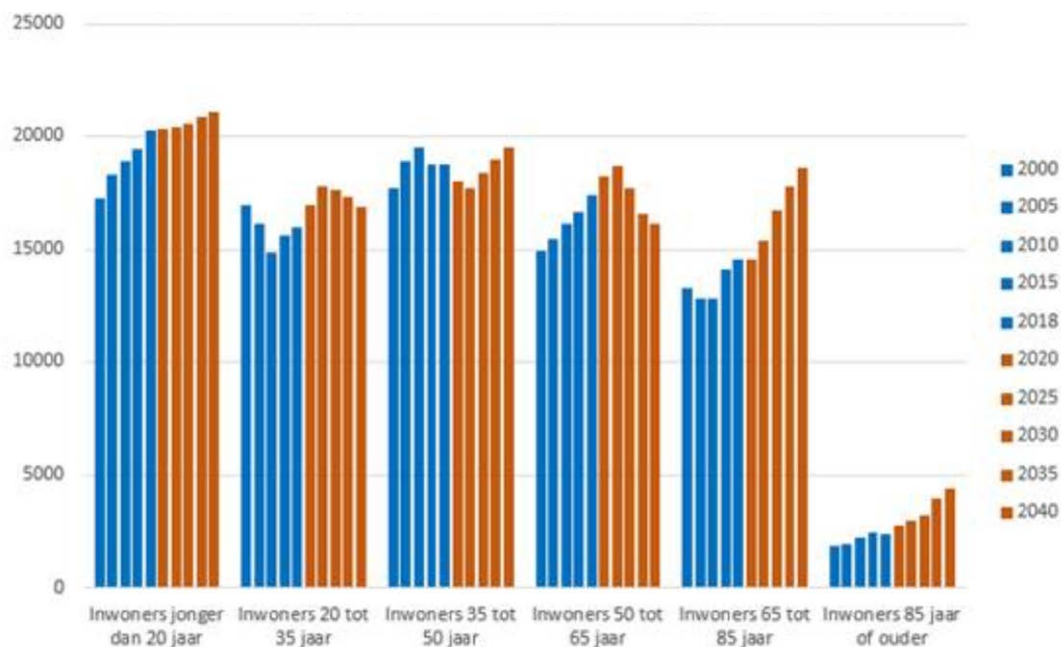
Voldoende geschikte en betaalbare woningen

Minimaal een verdubbeling van het aantal oudere ouderen, gecombineerd met het landelijke beleid dat ouderen én andere kwetsbare inwoners, bijvoorbeeld met een psychiatrische achtergrond, thuis de zorg krijgen die ze nodig hebben (ambulantisering), zorgen voor een verdere toename van de druk op de woningmarkt. Ook het van buiten aantrekken van zorg- en onderwijspersoneel leidt tot druk op de woningmarkt. In een hoofdstuk 6 van deze trendstudie wordt hier verder op ingegaan.

Samenhang

De hierboven geschetste ontwikkelingen zijn onderdeel van het brede welvaartspectief. Brede welvaart heeft een relatie met veiligheid, economie en gebiedsontwikkelingen. De uitdaging voor de toekomst is om de ontwikkeling van brede welvaart te benaderen vanuit de samenhang met die thema's. De wijze van financiering (ontschot) kan volgens Platform31 een samenhangende aanpak ondersteunen.

Verwachte opbouw bevolking naar leeftijd 2000 t/m 2040

5 Veiligheid

- 5.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
- 5.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
- 5.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

5.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; signalen en voorbeelden van verharding.

Uit de meest recente cijfers blijkt dat de ingezette daling van criminaliteit in Nederland voortduurt. De politie registreerde in 2020 een kleine procent minder misdrijven dan het jaar ervoor, en ruim 29 procent minder dan in 2012. De Veiligheidsmonitor, laat eenzelfde daling zien van veelvoorkomende 'traditionele' criminaliteit waarvan burgers het slachtoffer worden. Naast de criminaliteit daalde ook de onveiligheidsbeleving in de afgelopen jaren. In 2019 gaf 32 procent van de ondervraagden aan zich wel eens onveilig in het algemeen te voelen en 14 procent gaf aan zich wel eens onveilig in de eigen buurt te voelen, een daling van respectievelijk 13 en 20 procent ten opzichte van 2012.

Er zijn echter ook een aantal zorgelijke signalen van mogelijke verharding van de criminaliteit te identificeren. Er is een toename van de gewapende winkelovervallen en van het aantal ram- en plofkraken waarbij gebruik gemaakt wordt van explosieven. Ook is er een toename van het aantal minderjarigen en jongvolwassenen die verdacht worden van een ernstig geweldsdelict (zware mishandeling, diefstal met geweld, poging tot doodslag).

Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename cybercrime onder burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.

De explosieve toename van digitale communicatie en verdere digitalisering van de samenleving gaat gepaard met een toename van cybergerelateerde criminaliteit. In 2020 registreerde de politie 127 procent meer gevallen van cybercriminaliteit, dan in het jaar daarvoor. Niet alleen burgers worden slachtoffer van cybercrime; cybercriminelen en hackers richten zich ook op bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Ondanks dat het niveau van cybersecurity toeneemt wordt de (financiële) schade steeds groter. De digitale dreiging heeft een permanent karakter gekregen, met risico's van (voorbereidingen op) sabotage en spionage door statelijke actoren en het risico van (grootschalige) uitval van digitale diensten, processen of systemen en maatschappelijke ontwrichting. Overige, relatief nieuwere, risico's die digitalisering en nieuwe technologieën met zich meebrengen,

hebben te maken met de steeds makkelijkere toegang tot informatie en het verspreiden van informatie en desinformatie. Dit kan leiden tot verregaande polarisatie en maatschappelijke ontwrichting. Zo kunnen technologie en sociale media de maatschappelijke onrust aanjagen, de zichtbaarheid van maatschappelijke onrust vergroten en het verlangen naar verbondenheid in allerlei bubbels ondersteunen.

Verbinding tussen zorg-, sociaal en veiligheidsdomein van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen.

Het bevorderen van veiligheid en het tegengaan van overlast en criminaliteit is niet enkel een justitiële aangelegenheid. Het zorg- en veiligheidsdomein zijn namelijk sterk met elkaar verbonden. Er is een grote overlap tussen de doelgroepen van beide domeinen, waarbij het vaak gaat om kwetsbare personen met een opeenstapeling van problemen met een zorg- en veiligheidscomponent. De complexiteit van de problematiek kan soms tot gevolg hebben dat er sprake is van slachtoffer- en daderschap van overlast, geweld en ander crimineel gedrag. In kwetsbare wijken maakt een opeenstapeling van problemen als armoede, achterstand, achterstelling, het ontbreken van perspectief en een concentratie van kwetsbare personen dat bewoners vatbaarder zijn om betrokken te raken bij (ondermijnende drugs-) criminaliteit, als (ongewilde) dader of slachtoffer.

5.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; signalen en voorbeelden van verharding in Hilversum

De traditionele criminaliteit (woninginbraken, winkeldiefstal, fietsendiefstal en zakkenrollen) komt steeds minder voor. Deze trend was al ingezet en is versneld door coronamaatregelen en thuiswerken. Er is een toename op het gebied van cybercrime/ digitale criminaliteit en overlastmeldingen (ook door thuiswerken).

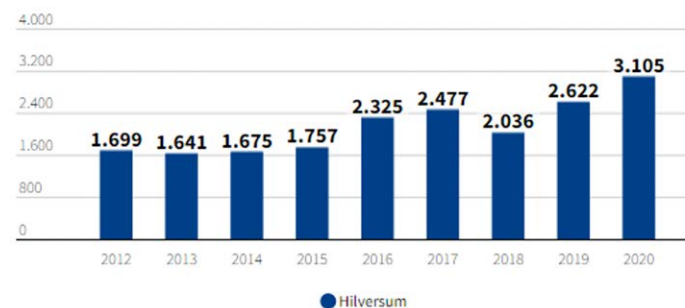
De objectieve en subjectieve cijfers geven een inzicht in de veiligheid van Hilversum. Objectief zijn de criminaliteitscijfers, die bestaan uit meldingen en aangiften bij de politie. Subjectieve cijfers zijn de veiligheidsgevoelens. Ze worden gemeten door de Veiligheidsmonitor (CBS; 1 x in de 2 jaar).

- Objectief: Politie cijfers laten zien dat de criminaliteitscijfers in 2020 (meldingen en aangiften) zijn gedaald van 4.621 in 2019 naar 4.498 in 2020. In onderstaande tabel is af te lezen dat de meest geregistreerde misdrijven in 2020 in het Centrum zijn geregistreerd, gevolgd door Oost.
- Er is in het eerste kwartaal van 2020 12,4% meer criminaliteit geregistreerd dan in het eerste kwartaal van 2019. Dit komt onder andere door het aandeel cybercrime en overlastmeldingen, maar ook door het stimuleren van het doen van internet-aangifte bij de bewoners van Hilversum.
- Subjectief: In 2020 is het veiligheidsgevoel van mensen afgenomen. Eerder in 2019 steeg het nog met 2% ten opzichte van 2017. Door het thuiswerken ervaren inwoners eerder en meer overlast en dit melden zij. De overlastmeldingen zijn in 2019 en 2020 met ruim 1.000 meldingen gestegen. Meldingen van jeugdoverlast (35%) en geluidshinder (28%) komen hierin het vaakst voor, op de voet gevolgd door meldingen van verwarde personen (25%). Daar waar landelijk de onveiligheidsbeleving een dalende trend laat zien, zien we dit (nog) niet in Hilversum gebeuren.

Geregistreerde misdrijven (politie cijfers 2020)

Wijk	Totaal misdrijven
Centrum	1.055
Noordwest	336
Zuidwest	408
Zuid	543
Zuidoost	406
Oost	1.003
Noordoost	516
Hilversumse Meent	100
Landelijk Gebied	131

Overlastmeldingen

Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename cybercrime onder burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.

Digitale criminaliteit en cybercrime zijn maatschappelijke trends die ook in Hilversum ingezet zijn. Criminelen verleggen hun werkterrein van de fysieke wereld naar het internet. De politie signaleert dit als één van de toenemende delicten in de samenleving. Deze trend wordt extra versterkt tijdens de coronacrisis: de traditionele misdrijven zoals woninginbraken en zakkenrollen verschuiven naar digitale fraude en cybercrime.

- De veiligheidscijfers in het eerste kwartaal van 2020 laten een stijging van 70% van fraude zien ten opzichte van 2019. 64% hiervan betreft online fraude. Het vermoeden bestaat bovendien dat maar een klein deel van de cybercriminaliteit zichtbaar is in de cijfers. Binnen de categorie 'Horizontale fraude' valt onder meer fraude met online handel, voorschotfraude, telecomfraude en acquisitiefraude.
- Cybercriminaliteit werd voor het eerst subjectief gemeten in de Hilversum Monitor 2020. 18% van de inwoners geeft aan hier mee te maken hebben gehad. Oplichting bij online aankopen van goederen en diensten werd het vaakst genoemd.

Aantal geregistreerde misdaden voor de tien meest voorkomende delicten 2020, gemeente Hilversum

Delict	Aantal 2020
Horizontale fraude	740
Vernieling cq. zaakbeschadiging	592
Diefstal van brom-, snor-, fietsen	471
Diefstal uit/vanaf motorvoertuigen	453
Ongevallen (weg)	369
Overige vermogensdelicten	357
Mishandeling	227
Bedreiging	189
Winkeldiefstal	172
Diefstal/inbraak woning	151

Verbinding tussen zorg-, sociaal-, en veiligheidsdomein van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen

Zowel [landelijk](#) als in Hilversum zien we in de samenleving op verschillende vlakken tegenstellingen ontstaan. Hier kunnen verschillende redenen aan ten grondslag liggen, bijvoorbeeld door lage inkomens en/of weinig sociale zekerheid al dan niet in combinatie met een moeilijke thuissituatie. Hierdoor kan een verhoogd risico ontstaan op armoede, schulden en gezondheidsproblemen. Ook zien we een stijging van de overlastmeldingen voor inwoners met verward gedrag. De coronacrisis versterkt deze ontwikkelingen. Mede daardoor is in Hilversum een intensievere samenwerking ontstaan tussen de domeinen van zorg, sociaal en veiligheid.

Binnen de domeinen zorg, sociaal en veiligheid is diverse data beschikbaar, zoals in met name hoofdstuk 4 in deze trendstudie is weergegeven. Het vergt nader onderzoek van de data om nog beter de verbindingen te kunnen maken op bijvoorbeeld wijkniveau tussen deze domeinen.

- Objectief: het aantal registraties van overlast van personen met verward gedrag kent een toename van 606 naar 793 (+30%) registraties in 2020. In 2021 (tot 1 november) zijn er 864 meldingen geregistreerd. In district Gooi- en Vechtstreek zijn deze meldingen met bijna 100% gestegen, dit is op basis van de veiligheidscijfers van Bureau Regionale Veiligheidsstrategie Midden Nederland (RVS).
- Subjectief: de zorg wordt steeds meer ambulante, in de buurten waar deze personen wonen, ingezet. Met als gevolg dat personen met psychische problemen, in de buurten voor overlast en een stijgend aantal meldingen zorgen. De coronamaatregelen hebben dit verder versterkt; veel mensen die thuis aan het werk zijn, ervaren vaker overlast.

Meldingen personen met verward gedrag regio Gooi en Vechtstreek

Perioden	Blaricum	Gooise Meren	Hilversum	Huizen	Laren	Weesp
2020 november	3	29	68	28	6	8
2020 december	5	31	58	43	2	10
2021 januari	3	39	75	38	1	10
2021 februari	0	41	81	17	3	3
2021 maart	5	34	76	49	5	6
2021 april	16	27	77	21	0	7
2021 mei	15	38	93	22	1	6
2021 juni	29	51	0-	23	1	9
2021 juli	17	45	72	23	2	4
2021 augustus	14	35	96	38	2	10
2021 september	20	40	102	33	70	6
2021 oktober	3	27	102	19	1	11

5.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- COVID-19 is van invloed op de cijfers ten aanzien van de meldingen jongerenoverlast en personen met verward gedrag. De woninginbraken, maar ook de winkeldiefstallen en geweldsincidenten zijn gedaald. Er valt te spreken over een verschuiving in de cijfers, die eenvoudig te verklaren zou zijn doordat jongeren minder dagbesteding/recreatiemogelijkheden hebben door de coronamaatregelen.
- Hoe komt er meer verbinding en samenhang tussen de domeinen van zorg, sociaal en veiligheid tot stand? Er is medio 2020 een start gemaakt met het koppelen en daarmee samenwerken binnen deze drie domeinen in Hilversum. Met als doel binnen kwetsbare wijken de overlast en criminaliteit tegen te gaan. De systematiek die hiervoor gekozen is, is op basis van een persoonsgerichte aanpak gericht op jeugd en veiligheid, inwoners met verward gedrag en de nazorg voor ex-gedeteneerden. In 2022 wordt dit waar mogelijk nog verder uitgebreid ook in relatie tot bijvoorbeeld ondermijning en stedelijke ontwikkeling.
- Ondermijning: Te alle tijden maar ook ten tijde van corona is het belangrijk om ondernemers, en dan met name op regionale thema's vastgoed en horeca voor ondermijning, voor te bereiden op signalen van mogelijke foute investeerders. De verwachting is dat er door corona financiële problemen ontstaan bij ondernemers en zij benaderd kunnen worden door foute investeerders, dan wel criminelen die zoeken naar manieren om hun crimineel verkregen geld wit te wassen.
- Ook op het gebied van stedelijke vernieuwing is een verbinding te maken met leefbaarheid en veiligheid. Dat is reden geweest voor het ministerie van Binnenlandse Zaken om met gemeenten en verschillende andere ministeries het interbestuurlijk programma Leefbaarheid en Veiligheid te starten. Het programma verkent nut, noodzaak en mogelijkheden van een integrale maatwerkaanpak van stedelijke vernieuwingsgebieden en een meerjarige Rijksinzet. Het programma sluit aan bij het offensief vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid tegen de georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Dit kan een interessante aanpak zijn voor Hilversum.
- Het creëren van bewustzijn over digitale criminaliteit en het vergroten van de cyberweerbaarheid en digitale geletterdheid van inwoners. Welke rollen kunnen mediapartijen hierin spelen?
- De aanwezige media in de stad Hilversum maakt Hilversum tot plek voor meer en hardere demonstraties en protesten. Het is een uitdaging voor de komende jaren om met het gedaalde vertrouwen van mensen in de overheid en de grotere verschillen tussen groepen mensen om te gaan.

6 Ruimte en wonen

- 6.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?**
- 6.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?**
- 6.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?**

6.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Grote druk op de woningmarkt

De druk op woningmarkt is overal groot. Dit uit zich in veel woningzoekenden en weinig beschikbaar aanbod, zowel op de koopwoningmarkt als op de huurmarkt. Het vinden en ontwikkelen van nieuwe bouwlocaties is moeilijk door de schaarse ruimte.

Betaalbaarheid van het wonen staat onder druk

De knelpunten op de woningmarkt lijken niet door marktwerking zelf te worden opgelost. Overheden beginnen zelf meer positie in te nemen. Daarnaast hebben corporaties in de afgelopen jaren als gevolg van de verhuurdersheffing onvoldoende investeringskracht gehad. Op basis van het nieuwe regeerakkoord wordt verwacht dat de investeringskracht van corporaties weer kan verbeteren. Echter ook dan is er grote behoefte aan geschikte naar woningbouw te transformeren locaties.

Betere bescherming (lokale) woonconsument

Door de grote druk op de woningmarkt is het lastig om toe te treden tot de woningmarkt. Gemeenten proberen met meer regels en inzet op voor wie de woning beschikbaar komt (lokaal woningzoekenden) en prijssegmenten (middenhuur) grip te krijgen op het woonvraagstuk.

Grote duurzaamheidsopgave

Veel duurzaamheidsinitiatieven leidt nog niet automatisch tot een duurzaamheidstransitie. Er spelen meerdere opgaven (energietransitie, voedseltransitie, meer inzet op circulair en klimaatadaptatie) die bij elkaar horen en om ruimte vragen. Zie ook thema 1 waarin het belang van het integraal naar opgaven en financiering kijken wordt benoemd. Hierbij is de gemeente verantwoordelijk voor een warmtestrategie en wordt het een belangrijke opgave de komende jaren hierin ook de particuliere eigenaren goed te betrekken.

6.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Grote opgaven en grote druk op de ruimte

Er is in alle woningbouwsegmenten grote druk op de Hilversumse woningmarkt. Dit leidt tot hoge woningprijzen in de koopsector en lange wachttijden in de sociale huursector. Dit maakt het zeker ook voor middeninkomens erg moeilijk om een voor hun betaalbare woning te vinden. Het aandeel hoge inkomens in Hilversum is daardoor de laatste jaren gestegen. De hoge woningprijzen zijn een toenemende zorg. Gooise Meren heeft zelfs de hoogste gemiddelde verkoopprijs van alle G40/M50 gemeenten. In Hilversum komt bijna 40% van de huishoudens op basis van het inkomen in aanmerking voor een sociale huurwoning. 34% van de woningvoorraad is sociale huur (waarvan het grootste deel in het bezit van corporaties). Een fors deel (29%) van de huishoudens met een laag inkomen wonen in een koopwoning.

Hoge druk op niet-woonlocaties voor transformatie naar wonen

Er is veel druk op bestaande bedrijfslocaties om die te transformeren naar woningbouw. Dit biedt kansen voor woningbouwproductie, maar gaat wel ten kostte van ruimte voor werken.

Grote verduurzamingsopgave

De energietransitie vraagt om grote investeringen en keuzes op hoger niveau dan alleen de individuele woning. Daarmee heeft het wonen een direct raakvlak met deze opgaven. De recente zorgen rondom de stijging van de gasprijs en begrippen als energiearmoede geeft aan dat verduurzaming ook gaat over betaalbaarheid en comfortabel wonen.

Zie ook: [Woonvisie Hilversum 2030](#) & [Factsheet Wimra2019](#)

6.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- woningen ontstijgen het middensegmet door hogere prijzen. Welke maatregelen zijn mogelijk om het middensegment beter te beschermen?
- Hoe kan ervoor gezorgd worden dat het aandeel sociale huurwoningen op peil blijft en meegroeit als de woningvoorraad als geheel groeit?
- door de hoge huizenprijzen is het moeilijk om door te stromen naar een geschikte woning. Bijvoorbeeld die vinden dat ze in een te grote eengezinswoning wonen, maar niet naar een betaalbaar gelijkvloers appartement kunnen verhuizen. Welke keuzes in nieuwbouwproductie en in de bestaande voorraad kunnen worden gemaakt om de doorstroming op gang te brengen?

Daarnaast is er een belangrijke koppeling in het verbinden van de woonopgave en de energietransitie. Dit moet binnen de bestaande woningen tot de omslag naar een gasloos Hilversum gaan leiden. Vernieuwings- en nieuwbouwprojecten in wijken kunnen hiervoor een belangrijke aanjager vormen. Investeren in wijken vanuit een integrale blik op de opgaven van Hilversum biedt daartoe kansen.

7 Mobiliteit

- 7.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
- 7.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
- 7.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

7.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

Mobiliteitssystemen lopen tegen grenzen aan

De grens van de capaciteit van de Nederlandse infrastructuur is bijna bereikt, met name in de Randstad en bij belangrijke goederenknooppunten. Overbelasting van het wegennet, fietspaden en het spoor liggen op de loer en de verkeersveiligheid staat onder druk.

Mobiliteitsgedrag wordt gevarieerder

Hoewel de auto de dominante vervoerswijze is, raken mensen minder gehecht aan 'autobezit' en meer aan 'autogebruik'. Hier liggen onder andere gezondheids- of duurzaamheidsoverwegingen aan ten grondslag, of de wens om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.

Technologie versterkt de ontwikkeling van bezit naar gebruik door de toename aan deelvervoersmogelijkheden en door beter inzicht in de snelste manier om ergens te komen via bijvoorbeeld apps.

Klimaatdoelstellingen dringen zich op

In de het Klimaatakkoord is het doel gesteld om in 2030 alleen met voertuigen te rijden die geen emissies uitstoten. De verkoop van nieuwe elektrische auto's neemt exponentieel toe. Tegelijkertijd was het aantal nieuw verkochte benzine-auto's in 2020 nog 72% van het totaal.

Naast elektrificatie van auto's is de overstap naar duurzame alternatieven voor verplaatsing een manier om aan klimaatdoelen bij te dragen. Daar is volgens het klimaatakkoord een reductie van 8 miljard werkgerelateerde kilometers in 2030 voor nodig.

Invloed coronacrisis op mobiliteit

De coronacrisis heeft meer thuiswerken tot gevolg gehad. De minder gemaakte werkgerelateerde kilometers die daarmee gepaard gingen, lieten een flinke daling in het aantal files zien. In potentie is thuiswerken een manier om niet zozeer de totale aantal mobiliteitskilometers te verminderen, maar verkeer wel meer te spreiden (spitsmijden). Tijdens versoepelingen van coronamaatregelen was een snelle toename van de spitsfilekilometers direct weer zichtbaar.

7.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Mobiliteitssystemen lopen tegen grenzen aan.

Het aantal in- en uitstappers op een gemiddelde werkdag op alle drie de Hilversumse treinstations nam tussen 2013 en 2019 gestaag toe. Tot dat moment was vooral de hoge belasting in de avonduren (dalmomenten) een knelpunt. De coronacrisis zorgde voor een ruime halvering van het gebruik van de Hilversumse stations in 2020.

In en uitstappers Hilversumse treinstations op gemiddelde werkdag

Station	2013	2019	2020
Hilversum	23321	27490	12639
Hilversum Mediapark	3795	4684	2022
Hilversum Sportpark	7208	8132	3019

Op het Hilversumse wegennet veranderde er in coronatijd niet veel. Bekend is dat het op de hoofdwegen in Hilversum (de Buitenring, Centrumring, radialen en invalswegen) erg druk is. De wachtrijen voor de verkeerslichten op deze wegen nam tijdens de eerste lockdown maar een paar weken af, om daarna weer op het niveau van voor de crisis uit te komen. Eén verklaring hiervoor is dat mensen uit veiligheidsoverwegingen eerder de auto dan de trein gingen nemen.

De hoeveelheid autoverkeer op de hoofdwegen is overigens al jarenlang stabiel. Ondanks die stabiele situatie laat de drukte op de wegen zien dat er ook weinig bij kan. Data uit de [Hilversum Monitor 2020](#) ondersteunt het beeld van een druk hoofdwegennet. Inwoners zijn kritisch zijn op de bereikbaarheid van Hilversum per auto (rapportcijfer 5,6 in 2020 ten opzichte van een 8,3 voor bijvoorbeeld de fietsbereikbaarheid).

De verkeersveiligheid staat, net als in de landelijke trendstudie wordt omschreven, ook in Hilversum onder druk. Cijfers van ongevallen met letsel in Hilversum uit het Risicokompas Noord-Holland laten een toename zien in de periode 2015-2019 (270 gevallen) ten opzichte van de periode 2010-2014 (149 gevallen).

Qua beleving van verkeersveiligheid komt uit de Hilversum Monitor 2020 dat de helft van de inwoners vindt dat er plekken in hun wijk zijn waar de verkeersveiligheid verbeterd kan worden. Uitzonderingen zijn het de Meent en het landelijk gebied, waar de positiever over de verkeersveiligheid wordt geoordeeld.

Mobiliteitsgedrag wordt gevarieerder.

De landelijke trend waarbij autobezit (langzaam) verschuift naar autogebruik is in Hilversum nog niet zichtbaar. Het gemiddelde autobezit per huishouden is in Hilversum gelijk aan het landelijk gemiddelde. En dat terwijl de afstand tot een treinstation in Hilversum veel kleiner is dan het Nederlandse gemiddelde. CBS onderzoek uit 2019 toont aan dat een kleinere afstand tot treinstations vaak resulteert in een gemiddeld lager autobezit. De ontwikkeling van deelmobiliteit als alternatief voor autobezit gaat in Hilversum bovendien nog niet erg snel. Een effect van het relatief hoge autobezit is hoge parkeerdruk in de gebieden die op de rand van betaald parkeerzones liggen.

De landelijke trend waarbij het aantal elektrische auto's toeneemt is ook in Hilversum zichtbaar. Deze ontwikkeling is het beste in cijfers weer te geven aan de hand het aantal openbare elektrische laadpunten. Eind 2014 waren er 8 openbare elektrische laadpunten in Hilversum (= 16 laadplekken). Eind 2021 zijn er 146 openbare laadpunten (= 292 laadplekken).

Werkgerelateerde kilometers, die volgens het Klimaatakkoord in 2030 flink moeten slinken, worden ook in de regio Gooi & Vechtstreek flink gemaakt. Hilversum is in de regio de plek waar de meeste werkgelegenheid is en dus ook de meeste pendelstromen (in- en uitreizende forensen) zijn. De studie [Economische Verkenningen MRA 2021](#) laat zien dat iets minder dan de helft van alle werkzame inwoners een baan in de regio Gooi & Vechtstreek heeft (61.000 totaal). Meer dan de helft van de werkzame inwoners reist dus naar buiten de regio voor werk (deels binnen de MRA, vooral richting Amsterdam, en deels daarbuiten). Ook de instroom is groot: iets minder dan de helft van alle arbeidsplaatsen in Gooi en Vechtstreek wordt vervuld door mensen die elders wonen (in de MRA of in Nederland).

Deze pendelstroomcijfers zijn uit 2019. De coronacrisis zal een daling van de pendel tot gevolg hebben gehad vanwege thuiswerken. De precieze cijfers hierover zijn niet bekend.

Autobezit per wijk versus afstand tot treinstation

Wijk	Gemiddelde aantal personenauto's per huishouden	Gemiddelde afstand tot treinstation
Centrum	0,6	
Hilversumse Meent	1,1	
Landelijk Gebied	1,5	
Noordoost	0,8	
Noordwest	1,1	
Oost	0,8	
Zuid	0,9	
Zuidoost	0,9	
Zuidwest	0,9	
Hilversum totaal	1,0	1,6 kilometer
Landelijk	1,0	5,1 kilometer

Bron: CBS (2019) Afstand tot het station en autobezit per gemeente

7.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

De rol van de auto in de stad

Het gesprek over welke rol de auto in de toekomst speelt is vanuit verschillende oogpunten interessant om te voeren:

1. De klimaatdoelstellingen: willen we alternatieven voor de (benzine-) auto stimuleren en hoe faciliteren we dan de ingezette trend naar meer elektrische auto's?
2. De veranderende technologie: kan in potentie bijdragen aan het minder belasten van het wegennet, door bijvoorbeeld het aanbod van slimme alternatieven voor de auto of innovaties die doorstroming beter regelen. Welke rol pakt de gemeente in deze ontwikkeling?
3. De leefbaarheid: de auto zorgt voor een grote ruimteclaim in een situatie waar ook veel andere thema's ruimteclaims vragen (energietransitie, klimaatadaptatie, woningbouw, bedrijvigheid, ruimte voor groen).

Slim combineren in schaarse ruimte

Welke mobiliteitsingrepen Hilversum ook doet, de schaarse beschikbare ruimte is altijd een uitdaging. Hoe kunnen mobiliteitsoplossingen slim gecombineerd worden met oplossingen voor andere ruimtelijke vraagstukken, zoals woningbouw, economische bedrijvigheid en toegankelijke voorzieningen?

8 Duurzaamheid

- 8.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?
- 8.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?
- 8.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

8.1 Welke trends noemt Platform31 in de landelijke trendstudie?

De ingrijpende duurzaamheids-transitie

1. Rijk en gemeenten moeten in de komende 10 jaar belangrijke stappen zetten om doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op klimaat-adaptatie, energietransitie en transitie naar een circulaire economie.
2. Gemeenten slagen erin om CO₂-uitstoot woningen geleidelijk terug te dringen. De beweging is er maar het tempo moet omhoog.
3. Voor monitoring van voortgang klimaatadaptatie en circulaire economie komen indicatoren beschikbaar. Voor Rijk en gemeenten zijn deze indicatoren onmisbaar om de voortgang te bewaken en om te kunnen bijsturen.

De uit de trends voorvloeiende opgaven

1. De klassieke ruimtelijke opgaven moeten regionaal verbonden worden met de transitieopgaven.
2. Bij de transitieopgaven en de aanwending van de schaarse ruimte hebben gemeenten te maken met veel en zeer verschillende actoren. Het vergt duidelijke kaders, regelgeving, het opnieuw doordenken van de (inter)bestuurlijke regie, meer financiële middelen en vaardigheden om opgavegericht met de vele partners de duurzaamheidsopgaven aan te pakken.
3. Door meer ruimte te geven aan burgerinitiatieven en burgercoöperaties, burgers méér te betrekken bij de duurzaamheidsopgaven en burgers te laten delen in de opbrengsten van duurzame energie, vermindert de polarisatie rond duurzaamheidsvraagstukken en verkleint de NIMBY-problematiek.

8.2 Hoe zijn die trends zichtbaar in Hilversum?

Rijk en gemeenten moeten in de komende 10 jaar belangrijke stappen zetten om doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op klimaatadaptatie, energietransitie en transitie naar een circulaire economie.

De verscheidenheid aan landschapstypen en de kwaliteit daarvan in een relatief klein gebied in de verstedelijkte Randstad, maken de Gooi en Vechtstreek uniek. Er is bos, heide en open weiland. Er liggen historische buitenplaatsen en er is veel water, zoals het Naardermeer, het plassenengebied, het IJmeer en het Gooimeer. Verschillende gebieden hebben een nationaal of zelfs internationaal beschermde status. Dat maakt grootschalige energie-opwekking tot een complex vraagstuk.

Klimaatverandering leidt tot extremere weertypes, zoals hevige regenval (wateroverlast) en hitte (hittestress). Hilversum kenmerkt zich door compactheid omringd door groen, maar is binnenstedelijk relatief sterk versteend/verhard. Met hevige regenval leidt dat in de stad ook tot overlast en bij hete zomerdagen is de temperatuur in een versteende omgeving aanzienlijk hoger dan in een groene omgeving. De teruggang in biodiversiteit brengt het natuurlijk evenwicht uit balans en leidt tot overlast van bijvoorbeeld de eikenprocessierups. Groen, biodiversiteit en water in de stad dragen bij aan het voorkomen van hittestress, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving.

Aan de keuzes voor het energiesysteem in Hilversum op lange termijn zijn ruimtelijke consequenties verbonden. Niet alleen vanwege het ruimtebeslag van de energie-infrastructuur zelf, maar ook omdat het energiesysteem in toenemende mate sturend wordt in de keuze en inrichting van stad en economie. De compactheid van Hilversum, het gebrek aan grond voor nieuwbouw op grote schaal en de daaruit volgende binnenstedelijke ontwikkeling, maakt grootschalige oplossingen ingewikkeld.

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat een belangrijk deel van de duurzame energie in particulier eigendom opgewekt moet worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om zonnepanelen op particuliere daken, maar ook collectieve warmtebronnen zoals momenteel bij het bewonersinitiatief in De Meent. Door actieve deelname van particulieren wordt het draagvlak voor de transitie vergroot, zo is het uitgangspunt in het Klimaatakkoord.

Gemeenten slagen erin om CO₂-uitstoot woningen geleidelijk terug te dringen. De beweging is er maar tempo moet omhoog.

Het Planbureau voor de Leefomgeving schat dat de Hilversumse warmtevraag met 39% daalt als alle gebouwen geïsoleerd worden tot het niveau van label B ('Startanalyse Leidraad Transitievisie Warmte'). Belangrijke kanttekening daarbij is wel dat het voor de vooroorlogse gebouwen onzeker is of dat technisch en economisch haalbaar is. Hilversum heeft relatief veel vooroorlogse bouw en veel monumenten. Dit maakt de opgave complexer.

Woningen

- 73% van de opgave in Hilversum betreft woningen. Dat is iets minder dan het landelijk gemiddelde (76%).
- 42% van de woningen is vooroorlogs en dat is meer dan twee keer zoveel als het landelijk gemiddelde. Hilversum heeft ook relatief meer vroeg naoorlogse woningen. Vooroorlogse en vroeg naoorlogse woningen zijn vaak minder geschikt voor de standaard na-isolatie-oplossingen waardoor besparingseffect beperkter is en zeer onzeker of energielabel B of A gehaald kan worden.
- 51% van de woningen heeft een energielabel E tot G.
- 20% van de woningen heeft een A of B label en is daarmee mogelijk gereed om aardgasvrij te worden.
- Hilversum heeft iets meer verhuur dan gemiddeld (45% vs. 42% landelijk).
- In 26 buurten zijn de koopwoningen de belangrijkste eigendoms categorie. In 7 buurten zijn corporaties de belangrijkste woningeigenaar. In 10 buurten is 'overige verhuur' (dus niet via corporatie) van meer dan 20% aan de orde. Overige verhuur is in geen enkele buurt de dominante eigendomsvorm.
- 60% van de huishoudens in Nederland heeft gemiddeld €30.000 of minder spaargeld. Ongeveer 1/3 van hen woont in een koophuis. Dit deel van de koopmarkt zal niet eenvoudig kunnen investeren in hun eigen woning.

Utiliteit (gebouwen zonder woonbestemming, zoals kantoren, scholen, garages, winkels, opslagruimtes, fabrieken)

- Net als landelijk zijn de utiliteitsgebouwen relatief recenter gebouwd dan de woningen: 55% is van na 1975.
- Hilversum heeft een relatief bijna 2x zo hoog aandeel kantoren als landelijk (38% vs. 21% landelijk). Dat maakt een gerichtere duurzaamheidsaanpak in deze sector mogelijk.
- Slechts 8% van de utiliteitsgebouwen in Hilversum heeft een energielabel en de inschatting is dat de meeste gebouwen in deze categorie ongeveer een label E hebben. De opgave is in deze sector dus hoog.

Monumenten

- In totaal is 2% van de Hilversumse gebouwen een monument. Er zijn in Hilversum 3x zoveel gemeentelijke monumenten als het landelijk gemiddelde. Hier zijn specifieke oplossingen nodig om de monumentale waarde te behouden en procedures ingewikkelder.

8.3 Wat zijn uitdagingen voor de toekomst?

- Er zal vanuit het Rijk steeds meer duidelijkheid komen over de rollen en bevoegdheden die de gemeente krijgt om regie te voeren op de duurzaamheidstransitie. Hoe kan dit in lokaal beleid worden vertaald? Zie hiervoor ook de genoemde ontwikkeling in hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel waarin de complexiteit van de samenwerking met andere overheden en particulieren wordt beschreven. De energietransitie is een opgave die in samenwerking met andere overheden, overlegorganen en particulieren en bedrijven tot stand komt.
- Hoe bekostigen we de transitie-opgave? De gemeentelijke financiën kennen grenzen, welke mogelijkheden bieden inzet en lobby in regionale en bovenregionale en landelijke netwerken en samenwerking met bedrijven en onderwijs? Zie hiervoor ook hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel.
- De transitie is zowel ruimtelijk, economisch als sociaal; hoe geeft de gemeente daar vorm en inhoud aan? Zie hiervoor ook de ontschottingsopmerking over de begroting in hoofdstuk 1 Bestuur en samenspel.
- Hoe passen nieuwe energiebronnen, het transport, de energieverdelingsstations en netwerken in de schaarse ruimte? En hoe passen we dat in in de andere gebiedsopgaven waar Hilversum voor staat?
- Locaties om duurzame energie te winnen en netwerken om de energie te kunnen transporteren (voor stroom en warmte) worden zichtbare elementen in de stad, is daar draagvlak voor en hoe verkrijgt je dat?
- Ook biodiversiteit, voorkomen van hittestress en opvang van water door de toenemende hevige regenval door klimaatverandering zijn elementen die in ruimtelijke plannen dienen te worden meegewogen. In de bebouwde omgeving kan de soortenrijkdom aan planten en dieren toenemen door de vergroening van openbare ruimte en tuinen, natuurinclusief bouwen, faunavoorzieningen in infrastructuur en het aanleggen van natuurvriendelijke bermen langs wegen.
- Hoe krijgt de overheid inwoners en bedrijven mee om de vastgestelde doelstellingen te bereiken? Denk daarbij ook aan de groep bewoners die niet over eigen mogelijkheden beschikt en wel met hoge energiekosten kampen ('energie-armoede').
- De transitie is tevens een technische bouwopgave: hoe krijgen we voldoende gecertificeerde installateurs om de transitie uit te voeren?